

KÉPES FOLYÓIRAT. * JOURNAL ILLUSTRÉ. * ILLUSTRIRTE ZEITSCHRIFT. * ILLUSTRATED PERIODICAL.

ELŐFIZETÉSI ÁR:		ABONNEMENTS Pays faisant partie de l'union postale		ABONNEMENTS-PREISE für Oesterreich-Ungarn:		SUBSCRIPTION RATES:	
Egész évre . . . 12 ft.	Negyedévre . . . 3 ft.	Un an . . . 32 francs	Trois mois . . . 8 francs	Ganzjährig . . . fl. 12.—	Vierteljährig . . . fl. 3.—	Hungary . . . 12 fls.	Foreign countries 16 fls.
Félévre . . . 6 "	Egyes szám ára . . . 1 "	6 mois . . . 16 "	Le numéro . . . 2 1/2 "	Halbjährig . . . fl. 6.—	Einzelne Nummer fl. 1.—	By post sixteen pence.	
Szerkesztőség: VIII., Kisfaludy-utca 9.		Redaction: VIII., Kisfaludy-utca 9.		Redaction: VIII., Kisfaludy-utca 9.		Editorial rooms: VIII., Kisfaludy-utca 9.	
Kiadóhivatal: VII., Városligeti fasor 49.		Administration: VII., Városligeti fasor 49.		Administration: VII., Városligeti fasor 49.		Office: VII., Városligeti fasor 49.	
Megjelenik havonként egyszer.		Chaque mois une fois.		Erscheint Monatlich einmal.		Of all mey a number.	

Vernissage.

Budapesten már ismerik és szívtében használják a fent címűt írt szavát, mely a párisi Champs Elysée-ről indult világlóruhá útra. De ámbár a városligeti művészeti csarnokában is ugyanazt jelenti, mit odakünn a szülőföldjén: — a tavaszi képkiallítás megnyitását, — mégis egészen más itt e szónak a színe, tekintélye, érdekessége és fontossága.

A párisi vernissage «esemény». Lázasan várják művészek, tollforgató kritikuskok, minden rendű-rangú amateurök, az összes újságok és a nagy világvárosnak minden lakója, a ki rendelkezik annyi idővel és pénzzel, hogy elmenvén az elyséei sétányra, megváltsa belépőjegyét a képkiallításra. Van is ott tolongás reggeltől estig, s az első hetekben a szalonok társalgása épp úgy csak a képek, meg szobrok körül forog, mint a Quartier latin zúgkoresháinak törzspublikumáé. A párisi férfi meg nő rajong a képzőművészetekért, s a művészek a babéron kívül csengő aranyakat is bőven arathatnak.

Nálunk? — Valóban nehéz tartózkodni az öngunyulódástól, ha képzőművészeti viszonyainkról van szó, Makart vagy Munkácsy vászna és egy kopott színnyomat: körülbelül ez az arány és ez a különbség a francia- és a magyarországi viszonyok közt.

Ki érdeklődik Magyarországon a festészet iránt? A hivatásos kritikuson kívül néhány mágán, néhány főpap és egy pár meggazdagodott háztulajdonos vagy börszianer, a mely utóbbi species nem azért megy a kiállításra és vásárol képet, mintha szükségét érezné a szép személynél, hanem, mert manapság divat ez.

a szalon falaira. Sajnos, még ezek a malgré lui amateurök is egyenkint összeszámolhatók a mi világvárosunkban. A nagy közönség, az elegáns gavallérok és a puczesos hölgyecskek, ó dehogyan veszteségténeik idejüket holmi pingálmányok bámulásával. A múzeumi és Esterházy-képtár egész éven át és ingyen megtekinthető, de azért — esküszöm reá — van ezer, meg ezer úgynevezett «előkelő család» Budapesten, melynek tagjai még soha nem tették be lábukat sem a múzeumba, sem az Akadémia palotájába. Igazán tolakodás lenne elvárni ezektől, hogy kimenjenek a városligeti műcsarnokba és az entréért még lefizessenek 50 vagy 60 nikkelfilléret!

Ily nagyfokú érdeklődés és pártfogás mellett nem csoda, hogy a magyar festők vagy világyűlölő hangulatba süllyedve sutba dobják magasabb művészi ábrándjaikat, nemesebb ambíciójukat, s a prózáiból, de a megélhetést könynyebben biztosító arckép-csinálásra adják magukat, vagy kivonulnak idegen országba, főként a Szajna mentére. Az a néhány tisztatnyói képvásárlás, a mit a kultuszminiszter és a képző-

művészeti társulat eszközöl, inkább a festők közti irigykedést kelti föl, semhogy lendítene a magyar festőművészet helyzetén.

Az a generáció pedig, mely mostanság forgatja az ecsetet és telíti meg a műcsarnok falait kora tavasszal és tél felé, nincs híján izmos tehetségeknek. De a forrongás, az a «Sturm und Drang», mely máshol a művészelkeket remekművek alkotására inspirálja, nálunk mintha mesterkélt volna, s eszmei okok helyett személyi vagy tárgyi motívumok miatt

nul lecsépeletetik: mintha talán még se egész józan dolgot művelnének. Mert ne tessék egy percig sem megfélekedni, hogy ha Magyarországon az apagyilkosnak is meg kell kegyelmezni, mert oly kevesen vagyunk magyarok, akkor azt a pár magyar műkedvelőt a kölcsönös szidalmazásokkal és kicsinyítésekkel elriasztani valószínűsítő öngyilkosság, sőt a mi több: gyermekies bolondság.

Aztán még egyet, tisztelt magyar művészek! Miért játszanak önök mindig «va banque»-ot? Monte Carlóban még van valamelyes értelme a hazardirozásnak, de a műcsarnokban határozottan nincs helye. A mikor önök egy tisztességesen megfestett kép alá, a melyet egy jó módú földbirtokos, egy kuriai bíró, egy tényleges vagy exminiszter szívesen megvenne 3 vagy 4 száz forintért, souverain göggel aláírják a négy számjegyűből álló árakat: bizony-bizony fölöttébb impraktikusoknak és rosszul számítóknak mutatják magukat. Mert az a két-, három- vagy négyezer forintos kép a műcsarnok kapuinak bezárása után is ottmarad a falon, s a tisztelt művésznek, valamint háziurának, szabójának és egyéb hitelezőinek vajmi problematikus vigasztalás, ha akad visszaemlékező, ki a művész nevének hallatára megjegyzi: «Ennek egy négyezer forintos képe volt a tavasszal kiállítva».

Mindenütt és mindenben a meglévő viszonyokhoz kell alkalmazkodni. Magyar embernek nem megy a fejébe, hogy egy méteres vászonért, melyre egy kastély és park van pingálva, ugyanannyit vagy még többet fizessen, mint a mennyiért örökáron megvásárolhatja magát a kastélyt és parkot. Kétségtelenül igaz, hogy a művészet nem hasonlatos a telekkönyvtárral szembe, sőt a lapjaihoz és a lapokhoz, azaz az aranyat nem szokás rőffel mérni. De viszont a mai józan kor sem tulipánhagyomány, sem képek vásárlásában nem akar hivalkodni. Európa átengedte Amerikának a horribilis árú festmények megvásárlásának dicsőségét és úgy okozkodik, hogy ha a legzenialisabban költő vagy író boldognak érzi magát, ha színművével vagy regényével megkeres pár ezer firtot, akkor az ifjú festőművészek ne tekintsek becsületsértésnek és a nemzeti elvadásás jelének, ha egy pár hét alatt összeütött csendéletjükért a képet vásárolni akarók csak pár száz firtot ígérnek . . .

E profán gondolatok fordultak meg fejemen azalatt, hogy végignéztem a tavaszi műtárlatot, mely egyébként örömmel és meglepéssel töltött el, daczára annak, hogy minőségében a külföld dominál. És szívesen intézem a szókat úgy a vidékiekhez, kik színházi premíere-ekért föl szoktak rándulni a fővárosba, mint a Váci-utczában sűtkérező elegáns közönséghez: «Hölgyeim és uraim, siessenek megtekinteni a tavaszi műtárlatot».

Vajda Ödön, szíri apdt.

idéző elő egyes jelenségeket, melyek épenséggel nem viszik előbbre a képzőművészet ügyét. Hogy az újabb generáció, mely tehetségének kiforratlanságában vajdúdik és keresi az újat, a meglepőt, a szokatlant, nem hódol meg a meggigadt mestereknek és különválni akar tőlük: ez a hajlam secessiókban nyilvánult mindenütt az utóbbi évtizedek alatt, Londonban és Párisban ép úgy, mint Budapesten és Bécsben. De a mi fiatal óriásaink, a midőn nemesek az öregeket szólják le és fordítanak nekik hátat, hanem önmagukat is szétbontják a «szalonbeliek», a «nagybányaiak» és tudja Isten micsoda más alcsoportokra, azaz — bocsánat — «iskolákra» és a velük freres és cochsón viszonyt ápoló szurnalisztákkal a többi művészeket irgalmatla-

naître chez la plupart des Européens cette antipathie que le nom seul du pays éveille instinctivement. L'idée que nous faisons de ce pays est bien loin de la vérité. Il en est de même quand il s'agit des habitants du Monténégro. On les appelle aigles, croyant qu'ils habitent les sommets des montagnes; et ceux qui n'ont entendu parler que de leurs guerres éternelles, les prennent pour un peuple sauvage. Aucun de ces suppositions n'est conforme à la réalité.

Cettigne ne forme qu'un centre politique et social: c'est ce que l'on aperçoit au premier abord. Du matin au soir un grand nombre de personnes se promènent dans les rues. Mais tout ce monde se promène avec un tel sérieux, que l'on entend à peine prononcer quelques mots. La cause en est que les habitants de Cettigne sont presque exclusivement des fonctionnaires ou des dignitaires du pays. La conversation tourne toujours autour de la politique. Ces hommes sont des diplomates excellents, toujours bien au courant de ce qui passe à l'étranger. Quoi qu'ils mettent dans leur discours assez d'entrain, on n'entend presque jamais de discussions tapageuses. Ils sont toujours calmes. Leurs principes et leurs opinions sont aussi fermes que les rochers qui entourent la ville.

Tandis que dans la péninsule balcanique, le costume national est presque partout abandonné par les gens du monde comme nous voyons en Serbie, en Grèce, en Bulgarie, où les classes supérieures d'habillent partout à la française, le Monténégro seul conserve religieusement ses usages et son costume national. L'habit du prince est exactement semblable au costume d'un noble quelconque. Cette uniforme dans le costume, fait un très bon effet. Les Monténégrins ont raison de ne pas les changer, car s'est l'un des plus pittoresques costumes nationaux de l'Europe. Tandis que dans d'autres pays méridionaux, les femmes s'habillent avec plus de richesse que les hommes, et que leur luxe est devenu proverbial, au Monténégro, on voit à peine quelques vêtements de luxe parmi les femmes. Elles n'ont pas autant de loisirs que ses voisines bulgares, serbes ou bosniaques et elles ne sauraient s'occuper toute la journée de broderies. C'est elle qui doit faire tout l'ouvrage à la maison et aux champs, et c'est là une coutume qui remonte aux temps les plus anciens. Les hommes de ce pays travaillent moins que les autres slaves.

Le Monténégrin est seigneur de naissance, même s'il ne possède rien, et la femme n'est qu'une esclave, même si elle est riche. La femme n'est seigneur jamais à la société des hommes, et on n'en ai jamais rencontré parmi les promeneurs. Et pourtant les femmes monténégrines méritent toute estime. Elles sont vertueuses, patients, modestes, contents de leur sort et excessivement laborieuses. Quoiqu'elles ne soient guère d'une grande beauté on ne peut pas dire quelles soient laides. Les femmes mariées n'ont pour coiffure qu'un fichu. Les jeunes filles portent la petite toque bien connue que portent également les hommes. Au Monténégro tout le monde est soldat. En entrant dans une habitation, on aperçoit tout d'abord le fusil Henry-Martini, le compagnon inséparable du Monténégrin qui quitte son village.

De la rue principale nous entrons dans une rue voisine assez large; c'est là que se trouve le Konak du prince. C'est un édifice à un seul étage peint en brun, sans aucun ornement. Devant la résidence se trouve le chêne célèbre, à l'ombre duquel on rend la justice dans ce pays. Un banc entoure son tronc majestueux, et c'est là que d'assied le prince lorsqu'il rend la justice. Le prince règle tout de la façon la plus absolue. Rien ne peut passer à son insu et il connaît toutes les causes de ses sujets. Les Monténégrins l'adorent pour son impartialité et

ses manières populaires. C'est le prince lui-même qui nomme l'évêque, de même que tous les fonctionnaires civils et militaires. Les ministres reçoivent 2400 florins par an.

Le prince Nikita a la mine la plus martiale que j'aie jamais vue. C'est une vraie figure de prince, comme on en voyait dans l'ancien temps, où le chef l'emportait sur tous les autres par ses qualités physiques et morales. La princesse Miléna est la digne épouse du prince Nikita. Le temps n'a pu effacer les restes de son ancienne beauté. Elle porte également le costume national.

Pendant mon séjour à Cettigne j'ai vu promener le prince avec son épouse. Devant du Konak un veillard boiteux attira par ses signes l'attention du prince qui comprit, qu'il désirait lui parler. Le prince quitta aussitôt sa femme, alla vers le veillard et l'écouta avec affabilité. Le visage du vieux mendiant ne tarda pas à s'éclaircir et on le vit bientôt remercier le prince avec une effusion de larmes.

Szent Róbert apát a ciszterci rend alapítja.

De vieillards boiteux ne sont pas rares à Cettigne, et cela moi je n'oublierai jamais celle-ci...
Adolphe Strausz.

Magyarországi fürdők.

Pár év előtt egy világhírű londoni orvoshoz, a ki legelső specializistája a reumatikus bajoknak, beállított egy úri ember. Tanácsot kért, hogy Európának melyik fürdőjében gyógytassza fájós lábait. Az angol orvos így szólt:

— Ha alapos gyógyulást akar, akkor nagyon messzire kell utaznia, a kontinens tulsó részére, Magyarországra. Annak a fővárosában van a legkitűnőbb iszapos fürdő.

— De hisz, uram, én épen budapesti lakos vagyok!

Ez a bon-mot-szerű igaz történet jellemzi leginkább a magyarországi fürdők helyzetét és a magyar közönség gondolkozási módját. Külföldön a földrajzot tanuló iskolás gyermekek is tudják, hogy gyógyvizekben Magyarország páratlanul áll az egész földtekén, mi ellenben ignoráljuk Istennek ezt az adományát és futkosunk külföldre.

Ez a legveszedelmesebb divat-kórság.

Nem kell sociologusnak lenni, hogy konstatalhassuk: a külföldi fürdőkre való menetel teljesen azonos tünetet a fehérmétiéknek Londonban mosatásával, vagyis: hiú pöffeszkedés és a föltűnés keresése. A mai talmi kor Magyarországon külsőségekkel akar szemet kápráztatni. X. ur talán sárgásan, rosszul vasalva kapja vissza Londonba mosásra küldött fehérmétiút, de ismerősei csodálkozó bámulattal suttogják háta mögött: «Ez az igazi ur, mert Londonban mosat.» Mayer ur a tőzsdén gyöngén áll, s feleségének kitűnő hasznára lenne két havi fürdőzés Koriniczán. Mayerné ő nagysága azonban kimegy Ischlbe, s onnét talán Biarritzba, mert a férj vagyonai renoméjéa okvetetlen emelkedik, ha az ismerősök, a «világ» megtudja, hogy ő nagyságának módjában volt külföldön fürdőzni.

Tessék elhinni, többnyire ily kicsinyes, nevetéses okok idézik elő, hogy a külföld fürdőinek «Kurlistáin» egész sorozatát találjuk a magyar vendégeknek. Kárpótlásul — újabb időben — megjelennek a mi fürdőinkben angol, sőt amerikai betegek is, de az arány nem egyforma. Töméntelen pénz vándorol ki s marad külföldön májustól októberig, a mi föllendíthetné a magyar fürdőket, s a minek itt nem maradása érzékeny nemzetgazdasági veszteség.

Szinte hallom a sablonos ellenvetést — külföldre járó fürdőzők obligát mentességét — «a magyar fürdőikben nincs elég komfort, s hozzá méregdrágák.» Bocsánat, ez a vádként hangzó mentesség általánosságban igaztalan. Husz, harmincz, vagy mondjuk: tíz év előtt még akceptálható volt. De ma egész csomó fürdőhelyet sorolhatunk elő, a melyek berendezés, ellátás és kiszolgálás tekintetében bátran kiállják a versenyt holmi «híres» külföldi «Curort»-okkal. Fürdőtulajdonosaink rájöttek, hogy a gyógyviz magában nem elegendő vendégek szerzésére és ott-tartására, s hogy a beteg magyarok fürdőhelyen sem szeretik a légvonatos szobákat és nem hajlandók barnára sült csizmatalpukat fogyasztani rostélyos helyett. Belátták, hogy a hazafiság és a fürdőzés külön álló fogalmakká lettek Bernáth Gazsiék óta, s iparkodnak modern kényelmet teremteni telepeiken. Hogy nagy a drágaság? Ezt sem írjuk alá csak úgy blanco. Tessék a biarritzi, aix-les-bainsi, ischli vagy karlsbadi számlákat összehasonlítani a lukácsfürdői, trencsén-teplitzi, bártfai vagy buziási számlákkal, s rájónnek, hogy a többit amazokén mutatkozik. Nem mondjuk, hogy a mi fürdőink olcsók. Egyes hotelesek és vendéglősök egy sáison alatt szeretnének öt évi jövedelemre szert tenni, de e kapzsi alakok száma egyre fogy és remélhetőleg a fürdőigazgatóságok egészen ki is fogják őket pusztítani.

Nagyobb baja hazai fürdőinknek, hogy a közönség nem ismeri őket kellőleg. Trouvilléről, Ostendéről és a Rivierán levő klimatikus helyekről épen százszor annyit olvas a lapokban — holott azok messze vannak, — mint a szomszéd megyében levő magyar gyógyfürdőkről vagy klimatikus helyekről. Természetes, hogy kíváncsisága föl lesz csigázva és keresi az alkalmat, hogy e «híres» helyeken megfordulhasson. Íme, ez a reklám haszná. Ma már jó bornak is kell ezéger, fürdőiknek pedig ismertetés és népszerűsítés. Azok a prospektusok, melyeket a fürdőigazgatóságok nyomtatnak, körülbelől egy sorsra jutnak a kereskedők árjegyzékével. Pár orvoson kívül senki sem olvassa. A szaklapok szintén szűk körben fordulnak

Pászto város pecsétje.

— Az orsz. magyar iparművészeti múzeum kiállítása. —

meg. Ezek helyett nagy, minél nagyobb nyilvánosságot szükséges keresni. Ne elégedjenek meg a fürdők pár «fürdő-levéllé», mit a szép tollú miniszteri segédfogalmazó ur küld be mely tisztelettel valamelyik napilapnak Szent-Istvánkor és Anna-bál után (a mely ünnepeken becses személye volt a szónok és a cotillion-rendező), hanem egész éven át irassanak magukról napilapokban és illusztrált újságokban.

Ha ez «pro domo» beszédnek látszanék a mi részünkről, egyszerűen utalunk a külföldre. Carlsbad úgy-e nem szorul sem fölfedezésre, sem dédelgetésre? Nos, az ottani fürdőigazgatóság egyre-másra közzöltت fotografikus képeket és leírásokat saját berendezéséről olyan lapokban, mint a *Graphic, Illustrated London News* stb., melyek ezeket számítanak föl e szivességért. Az ilyen kiadás mindig nagy perczentet jövedelmez a fürdőknek. Sajnos, hogy ebben még túlságos konzervatívok a mi fürdőtulajdonosaink, s így eshetik meg, hogy számos jeles gyógyhelyünknek szorgalmas újságolvasók sem hallották meg a nevét is, s a tulajdonosnak meg kell elégednie a szomszédos városka és falvak látogatóival, a kik természetesen kiadásait saját rendes életmódjukhoz alkalmazzák.

Magyarországon a vasút ősőbb, mint bárhol Európában, s fürdőink javarészt állomás mellett fekszenek. A fővárosból könnyű tehát a közlekedés. De a fővárosiaknak — (ezekből telik ki a legtöbb vendég) — előbb értésére kell adni, hogy tulajdonkép *hová menjenek?* Pusztán hirdetés a lapok utolsó oldalán, még nem útbaigazítás. Ehhez részletes ismertetés szükséges, szakavatott és élénk tollal megírott. Mi magunk részéről e tekintetben készséggel leszünk szolgálatára minden anyagi hásszal nélkül első sorban a fürdőtulajdonosoknak, kikhez az alábbi felhívást intézzük:

Hogy úgy a hazai, mint a külföldi nagyközönség tájékozva legyen, melyik magyar fürdő felel meg gyógycéljának és egyéni igényeinek: részletesen fogjuk közölni a magyarországi fürdők leírását. Ismertetni fogjuk képekben és szöveggel az egyes fürdőtelepek környékét, nevezetesebb épületeit, gyógyforrásainak és ásványvizeinek tudományos elemzését, az éghajlati adatokat, a szállodák és vendéglők árait, a fürdők multjának történetét, a vendégközönség jellemzését, egyszóval: hű tükrre akarunk lenni fürdőinknek, s megbízható útbaigazítója olvasóinknak. Mire a tulajdonképeni fürdő-saison bekövetkezik: bemutatjuk összes nevezetesebb fürdőinket, ha az egyes fürdőigazgatóságok idejékorán társulnak velünk e közérdekű cél elérésére. Egyéb közhasznú ügyekben kivívott sikereink kecségtetnek bennünket a reménnyel, hogy a magyar fürdők föllendítésére irányuló törekvésünket is siker fogja koronázni.

Századunkat általában a realizmus korának nevezik, s ábrándos lelkű poéták melabús sorokban siratják Pán halálát. Az idealizmus sirba szállt, s vele együtt a romantika. Nincs többé «szent hevület», s a Műsák gyászfénytöltött köthetnek homlokuk köré. «Rorate coeli»: zokogják századvégi idealistáink.

De mintha nem volna teljesen igazuk lantos kortársainknak és mintha csupán saját szubjektív érzésük látná e század eszméiben és működésében a kopár kiütlenséget. A realizmus még nem jelenti a Csúf győzedelmét, viszont az idealizmus sem képviseli az abszolút Szépet. Az emberiség fejlődése és gondolkodása hasonlatos a tengerhez: apály és dagály váltakoznak szüntelen. Ma ez az irány dominál, holnap amaz, de miként a tenger fenekén mozdulatlanul hever az igazgyöngy, úgy az emberi lélek mélyén meg-ingathatlanul rejtőzik a szépnék és nemesnek örök szeretete.

A mai századot a hit nem boldogítja: hirdeti Zola, kezében a naturalizmus zászlajával. De a tudományok esődtől mondanak a végkérdéseknél: felel Brunetière, Szent Péter földi trónja felé fordítván tekintetét. Igaza van mindkettőnek. A mi korunk az értelmi vajadások kora. De míg lelkünk kétségek közt hanykolódik, az örök ösztön: a szépnék szeretete, kielégítést keres. És ezt meg is találja a kor ízlése szerint, mely alól csak kivételes elmék és lelkek vonják ki magukat. Munkában születvén és élvén, értelmünkhöz közelebb állanak a munkás kezek szép produktumai. Realisták vagyunk, de a realizmus is teremt örök szép dolgokat, akár csak a költészet, a festészet, a szobrászat. Megteremtette a modern művészetet: az ipar produktumaihoz hasonlóan, s bár praktikus czélokat tart szem előtt, hódolója a szépnék és az ideálnak.

Hogy Magyarország a művészet e nemében is lépést kíván tartani a fejlettebb külfölddel, bizonyosság reá a budapesti iparművészeti múzeum, s benne az a kiállítás, mely pár nap előtt nyílt meg.

Az üllői-úti pompás palotában, az államtól igen szerény anyagi viszonyok között fentartott intézet vezetősége óriási feladatot oldott meg e kiállítással.

Az iparművészet terén a nyugoti államokban néhány éve egy teljesen új irány kapott lábra. A külföld legjelesebb művészei vállaltva versenyeznek azon, hogy az ipari alkotásoknak egészen új formákat kölcsönözzenek. A régi czopfos irányt, a mely mindég a renaissance hangulatából indult ki, teljesen sutba dobták, és a tárgyak formáit illetőleg részben az antik mintákhoz tértek vissza, részben egész újat teremtettek.

A mostani kiállításon két név dominál. Az egyik *Charpentier*, a másik *Mucha*. Mindkét művész hosszú időn át, s nehéz küzdelmek közt szívta a párizsi Quartier-latin eszméket termelő levegőjét.

Mucha eredetileg morva születésű, de most a Szajna-parti metropolis egyik legünnepeltebb és legfelkapottabb mestere. A modern plakát-tervezetek és felirat-díszek terén páratlanul áll s ügyszólván egész új iskolát alapított. A nálunk kiállított plakátjain levő női alakok bája utánozhatatlan s a haj stízlálásával meszeszerűen jár el. Érdekes jelenség az egész plakát-kiállításon, hogy az ilyen utczának szóló képekben mily jellegzetesen tűnnek fel egy-egy nemzet sajátosságai. A kiállított plakátok közül a reklám-czéljainak legjobban megfelelnek a *Pride S.* és *Nicholson W. N.* által közösen tervezett, a *Rozentrot's Elect Cocoa*, és *Cassama Corn. Flour* című plakátok. Feltűnő ügyesek ezenkívül az angol *Hardy Dubley*, a francia *Steinlen*, ez utóbbi utánozhatlan macskáival és *Fules Chéret* (szül. 1836.), ki eddig több mint 900 plakátot tervezett. Az orosz *Caran D'Ache* és *Emmanuel Poiré* plakátjait említem még, mint tanulmányozásra érdemeseket. Igazi művész a maga genre-jében *Charpentier*, kinek plaquettjein sejtelmesen olvad el a figurális ornamentum. Kemény bronzból készített ajtózárai szinte poétikussá válnak a könynyedén mintázott fejecskéktől. Kifogásolom azonban kancsióját (72. szám, ára 125 frt), mely mintha valamely régi mester utáztána volna; nem érzem benne *Charpentier* erős egyéniségét, mely a 71. a. számú plaquett-en annyira kidomborodik. A 68. számú kancsiójára minden dicséret kevés. Igazi remekmű. *Charpentier* alkotásához közel találjuk a *Walter Crane* tervrajzai után készült fali kártpotokat, a norvég *Gérhard Muntke* szőrnyeit és tervrajzait. Mennyi zsenialitás! — E talentumos emberek átveszik az üveghuták és lakatos-műhelyek munkásaitól az anyagot, hogy új formát teremtsenek.

Bigot ködedény-munkáin meglátszik a saját fejével gondolkodó művész, de egyes tárgyain — mint például a sörkancsó-készletén — sok a véletlen játéka.

A nagyudvar baloldalán a kopenhágai «Forening for boghaandvaerk» bőrkötéses készítményei láthatók, a jansenisták módjára szerény egyszerűséggel, nélkülözve minden fém- és más ilyenmű díszítést. Legtöbbje maroquin, kézi-aranyozással. H. Tegner festőművészei terveit után *Anker Kyster* által készítve. E kötések nálunk az újdonság ingerével már kevésbé hatnak, mert ilyen, sőt szebb dolgokat is láthattunk ezredévi kiállításunkon. Annál inkább figyelemreméltók a *J. L. Flüge* által készített borjúbőr mozaikkötések. Ennek bemutatására nagy szükség volt nálunk, mert ez teljesen új irány, a melyről méltán példát vehetnek könyvkötőink.

A köthet kiállítása mellett vannak *Hermann A. Kähler* nevű (Dánia) készítményei lágy cserépből, melyek félig homályos rézmázzal díszítve, közetet utánoznak. E szekrény tárgyait naponként megnézem és úgy vagyok vele, mint azokkal az irodalmi termékekkel, melyek a kritika osztatlan tetszésében nemesek hogy nem részesültek, de részben agyonütöttek. Az én szemem szerint *Kähler* alkotásai mestertiek, melyekkel a kiállítás kevés tárgya versenyezhet.

Mulasztás volna meg nem emlékezni *Louis C. Tiffany* new-yorki üvegyáros mesés-szép készítményeiről, *Dalpayrat* és *Lesbros* műveiről, s *Bing*-nek, a híres milliomas maecenásnak butoráiról. Szeretném, ha a múzeum nemes fardozása nem veszne kárba, s hazai műiparosaink fölbuzdulva a példák által, azon iparkodnának, hogy már a közel jövőben ne legyünk a külföldre utalva, ha iparművészeti tárgyakat keresünk.

Aczel Henrik Emil.

Die Ehe bei den Bulgaren.

Das bulgarische Volk verleiht der Ehe schon von dem Standpunkte aus eine hervorragende Bedeutung, weil durch sie dem Hause zur Verrichtung der Arbeiten eine materielle Kraft zugeführt wird. Darauf wird das Hauptgewicht von beiden Parteien gelegt; denn in erster Reihe kommt das in Betracht, ob die betreffenden Ehehälften arbeitstüchtig und arbeitsfähig sind.

Die Ehe selbst ist ein Kaufhandel, selten eine Herzensache. Mit Ausnahme weniger Gegen-

den Bulgariens wird die Braut vom Bräutigam gekauft.

Das Freien und Verloben geschieht in den verschiedenen Gegenden auf verschiedene Weise; gewöhnlich macht aber den ersten Schritt der Bursche, dessen Mutter oder eine Verwandte sich zum betreffenden Mädchen begibt, um es für den Burschen zu freien. Bei dieser Gelegenheit wird dann festgesetzt, wie viel der Bursche, der Bräutigam den Eltern des Mädchens zu zahlen hat, zugleich aber setzen sie auch fest, wie viel die Braut an Mitgift erhält, wie viel Kleider und andere werthvolle Sachen sie ins Haus bringen wird.

In einigen Gegenden, in Städten und Dörtern, haben die Eltern noch das unbedingte Verfügungsrecht über ihre Kinder und können sie ohne weiteres verheirathen. Die Verlobung besteht aus dem Ringwechsel, dem eine Gelage folgt. Der Ringwechsel hat bindende Kraft und eine Verlobung aufzulösen gilt für eine grosse Schande. Es gibt Gegenden, wo die Eltern bloss aus dem Grunde ihren kaum erwachsenen Sohn verheirathen, um dadurch mit der Schwiegertochter dem Hause eine neue Arbeitskraft zuzuführen.

Verlobung und Hochzeit sind gewöhnlich durch keinen langen Zeitraum voneinander getrennt; im Gegentheil, nach der Verlobung wird in kürzester Frist die Hochzeit abgehalten. Es ist dabei interessant, dass die eigentliche Trauung keine besonders wichtige Rolle spielt. Die Hauptsache ist es seit altersher, dass die Eltern oder Verwandten ihre Einwilligung geben, oder den Handel dem Gewohnheitsrechte gemäss endgültig abschliessen.

Bei der Hochzeit sind beide Ehehälften verpflichtet auch den Gästen, jedenfalls aber den Verwandten und Nachbarn *Geschenke* auszuhändigen. Dies ist der Grund, dass man in vielen Orten von der gebräuchlichen Hochzeit und den damit verbundenen Förmlichkeiten abweicht, indem dass Mädchen aus dem Hause ihrer Eltern *entführt* wird. Bei dieser Entführung gibt es jedoch keinen Entführer und keine Entführte in wahren Sinne des Wortes, denn die Eltern sind mit der ganzen Sache im klaren und die ganze Entführung geschieht sozusagen mit ihrer Zustimmung. Durch die Entführung erreichen sie dann das, was dabei ihr eigentliches Zweck war, dass nämlich bei der nachträglichen Trauung die Geschenke wegfallen. Aus Sparsamkeitsrücksichten gehört also die Entführung nicht zu den Seltenheiten. Es heisst, dass diese Hochzeitgeschenke manchmal ein Hinderniss bei der Eheschliessung bilden und wenn eine Entführung nicht gestattet wäre, die ganze Hochzeit, beziehungsweise Ehe nicht zu stande käme.

Mädchenentführungen ohne Einwilligung des betreffenden Mädchens, oder gewaltsame Entführungen gehören zu den seltensten Fällen und rufen eine grosse Empörung im ganzen Lande hervor. Da setzen die Verwandten des Mädchens die Familie der Burschen in Gang, wobei einer solchen gewaltsamen Mädchenentführung zahlreiche Menschen zum Opfer fallen.

Die bulgarische Frau ist sehr häuslich, einfach, arbeitsam, sittsam, eine ausgezeichnete Mutter und eine hingebende Gattin. Ehebruch gehört auch noch heute zu den vereinzelt Fällen und wenn es vorkommt, so wird er vom Volke selbst bestraft. Der Fall wird nicht dem Gerichte angezeigt, sondern die Gemeinde selber sitzt darüber zu Gericht, bestimmt die Strafe und lässt sie auch vollziehen. Es kommt vor, dass die Ehebrecherin verkehrt auf einen Esel gesetzt wird, wobei sie den Schwanz in der Hand hält und ihr Buhle das Thier antreibt. Auf diese Weise müssen sie unter dem Gelächter und Ausspeien der Leute das ganze Dorf durchziehen.

Die Bulgaren haben sehr verschiedene Verlobungs- und Hochzeitsgebräuche. Bemerkenswerth ist, dass bei fast allen Ceremonien Volkslieder gesungen werden. Die Lieder hauchen manchmal die reinsten Poesie. Von den schönsten ist jenes, welches die Mädchen-Verwandten der Braut vor einem Tage der Hochzeit singen. Eine wahre Perle in Volkslied-Poesie, fast im Heine-

schen Ton. In worttreuen Übersetzung lautet folgenderweise:

Eiche, dunkle Eiche
In des Waldes Grund,
Sich dein Laub, das bleiche,
Welkt zu früher Stund'.
Ich auch welke, leide,
Noch an Jahren jung,
Warum schwinden beide
Wir dahin so jung?

Nebel senkt sich nieder
Schwer sich auf mein Haus,
Nimmer frohe Lieder
Tönen da heraus.
Sonne zwei einst einsehen
Mir so warm und hehr,
Keine doch von ihnen
Wärmt und leuchtet mehr.

Adolf Strausz.

La chiromancie.

Paris, le 20. avril.

Puisque la sorcellerie est à la mode, j'ai résolu de faire des visites chez les sorciers en réputation. Je me suis présenté chez Mme. de Thèbes, dont les talents m'avaient été vantés par des gens dignes de foi. Elle est une sibylle aristocratique, la sibylle de la Haute. Sa taille est imposante, et elle conserve, sur sa physionomie, les traces d'une réelle beauté. Elle m'a invité, d'un geste ample, à pénétrer dans son cabinet de consultation.

— Je suis à vos ordres.

Ce n'est pas sans un frisson d'inquiétude que j'ai confié mes phalanges à la devinresse. Elle les a patiemment observées à l'aide d'une loupe et y a lu des indications précises, touchant mon caractère et ma destinée. Je ne hésitais pas avouer, que je n'ai pas une grande confiance dans la valeur de ses prédictions et je dirais, si je ne craignais d'offenser la chiromancie en sa personne, que c'est une façon de se «garder à carreau».

— La chiromancie — répondait-elle —, ne s'y trompe pas. Elle discerne tout de suite si la personne qui le vient consulter est ou n'est pas favorisée des dieux, si elle doit suivre paisiblement son destin ou le combattre. En un mot, il y a deux types de mains, correspondant à deux types d'individus. Il y a la main heureuse, il y a la main malheureuse. Ceux qui prétendent que la «chance» n'intervient pas dans les affaires humaines sont de grands présomptueux.

J'étais impatient de savoir à quelles particularités on reconnaît qu'une main est chanceuse ou malchanceuse. Mme. de Thèbes va au-devant de mon désir. En quelques traits de plume, elle construit une figure où sont assemblés idéalement, tous les présages de la félicité. La main heureuse contient des lignes peu abondantes, mais elles sont nettement et profondément tracées. Elles s'élevèrent du poignet vers les doigts et ne forment pas d'îles, ni de labyrinthes. La ligne de coeur se termine par une fourche sous l'index; la ligne de Vénus ne présente point de complication; la ligne de tête n'est que légèrement infléchie. Une telle main dénote la tranquillité d'humeur, la parfaite équilibre, la sensibilité modérée. C'est la main de l'égoïste, satisfait de soi, indulgent aux autres, doué d'excellents organes.

Cependant la plume de Mme. de Thèbes continue de courir sur le papier. Les lignes qu'elle y marque sont brisées, torturées, hérissées de grilles et d'étoiles.

— Je plains, poursuit-elle, ceux dont la main est bâtie sur ce modèle. Ils seront agités, incédis, prompts à l'enthousiasme et au découragement, travaillés par les nerfs, inhabiles à conserver leur sang-froid et poussés vers le crime par la violence de leurs passions. — J'ai pris cette main malheureuse et l'ai placée auprès de ma main ouverte. Et je remarque entre elles des ressemblances qui ne laissent pas de m'affliger. Serais-je donc exposé à devenir criminel? Et je prie Mme. de Thèbes de m'en affranchir, dût son arrêt redoutable me condamner.

— Présentez votre main droite... Madame attache

sur moi un regard bienveillant, où je crois démêler comme un soupçon d'ironie.

— Dieu soit loué! dit-elle... Votre main droite efface votre main gauche. Vous triompherez de tous les maux par l'application et la patience.

J'avais besoin de cette assurance. Il me paraît que Mme. de Thèbes a énormément d'esprit. Je complimente Mme. de Thèbes, qui ne cesse de m'exhorter en m'accompagnant jusqu'au seuil de sa maison:

— Répétez, de grâce, que la chiromancie est une science positive qui se distingue du somnambulisme extralucide, du marc de café, du blanc d'oeuf, et d'autres pratiques, où la fantaisie se mêle au charlatanisme. Conseillez aux mères de s'en pénétrer... Qu'elles d'habituent à lire dans la main de leurs fils, et elles leur épargneront les rudes épreuves, qui viennent des fausses inclinations et des vocations contrariées. Sur tout qu'elles n'oublient pas d'examiner la main de leurs futurs gendres...

A. de R.

Inter duos...

— Vásárcsarnoki miszeriák. —

A mikor a főváros elhatározta, hogy milliókat fektet vásárcsarnokaiba, a vidéki termelők és a budapesti fogyasztó közönség egyformán rózsás színben kezdték látni a világot. Amolyan ideális helyzetről ábrándoztak, a mikor a baromfit, tojást és füzéket direkt árulhatják egymás kezéből, s nem kell hasznot juttatni holmi közvetítőknak. Ha emlékeztünk nem csal, a város komoly atyái is effajta argumentumokkal örvendeztették tanácskozásaik közben az érdeklődő publikumot.

Szinte természetes, hogy egészen másképp ütött ki a vásárcsarnokok intézménye. Mikor a milliók már belefojtattak a túlságosan díszes csarnokokba — (hadd keressenek a «szegény» építómesterek is) — a városatyai ész, a mely mindig józan, így kezdett okoskodni: «Te, publikum, megkapod azt, a mit tulajdonképpen akartál: egy fődél alatt bevásárolhatod minden élelmi szükségletedet; nem kell futkosnod a Dunaparra, István-térre, meg a Rákóczy-térre, hogy összeszedd, a mi egy ebédhez szükséges. Te, vidéki termelő pedig, énekeld bugzón a Deum laudamus-t, mert van hová küldened terményeidet».

Eddig a hangos okoskodás. A városatyák azonban monologizálni is szoktak önmagukban, még pedig ilyeneképp: «Hát aztán, hol marad a mi hasznunk? Nekünk ne jövedelmезsem mit a vásárcsarnok? No persze! Vömnék, meg a sógoromnak, sőt a nagynéném fogadott fiának is kellene egy kis kereset. Majd bolond lesznek, elszalasztani a jó alkalmat».

Es e monologizálás megeremeltette a vásárcsarnoki *hatósági közvetítő* intézményét, meg az «ellátási szövetkezeteket». Ez a kettő alaposan befűt a vásárcsarnok tulajdonképeni rendeltetésének és illuzióriássá teszi azokat az argumentumokat, melyekről czikkünk elején szóltunk. A városatyák is magyarázó szöveget adtak, mint a termelő ott vannak, a hol volt a mádi regalebérő. A vásárcsarnok rigója sem annak, sem ennek nem fűtül, hanem a tisztelt hatósági közvetítőknak és szövetkezeteknek. A fogyasztó közönség és a termelő közé a régi kofák és vidéki bevásárlók helyett ezek állottak gátul és fölözik meg a tejfölt. A közönség nem kaphat semmit olcsóbban, az eladó nem adhat semmit drágábban, mert hasznot akarnak a közvetítő. Ez a haszon pedig évenként százezrekre megy, a mi valósággal el van csaklizza azok zsebéből, a kikért tulajdonképp létesült a vásárcsarnok.

Hát ez fures rendszer, s még furesabb, hogy a városatyák természetesen találják. Pedig valószínűleg bírnak tudomással arról, hogy úgy Párisban, mint Londonban, a termelők *direkt* küldik árúikat a «Halles»-okba, s az ottani igazgatóság eszközli az eladást csekély perczent levonása mellett. Talán arról is hallottak, hogy a mi magnásaink nagygrézse épen ezért a vadakat nem küldi Budapestre, hanem a párisi csarnokba, mert a nagy szállítási díj daczára, jobb árakat ér el, nem kellettén hasznot juttatni «közvetítő» uraknak.

Azt hiszzük, ennek a városatyai gazdálko-

La main heureuse.

A) ligne de vie. — B) ligne de tête. — C) ligne de coeur. — D) ligne de chance. — E) ligne de mercur. — G) croix de massage d'amour. — I) ligne de Venus.

La main malheureuse.

A) ligne de vie. — B) ligne de tête. — C) ligne de coeur. — D) ligne de chance brisée. — E) ligne du soleil brisée. — F) H) étoiles (mauvais augure). — K) L) Grilles sur les monts de Saturne et d'Apollon (mauvais augure).

dásnak véget kell vetni. Rebacholjanak ők telekladásokon, közevösen és egyéb városi munkákon, de ne a közönség gyomrán s a termelők verejtékén.

Sport-mánia.

Ünnepnapok után szinte félre kébbe venni az újságokat: tele vannak turisták halálos baleseteivel. Az idei husvétvasárnapon öt sportférfi vesztette el életét, három a Raxról zuhant le, kettő a Schneebergen fejezte be földi pályafutását.

E szerencsétlenségeknek már fele sem tréfa, s érdemes pár sort papírra vetni a dologról. Mi semmiféle sportnak nem vagyunk ellenségei, s a meddig a test edzéséről van szó, szívesen támogatjuk. Ma azonban a sport kész veszedelem, mert elfajult s úgyszólván kizárólag a szélsőségek felé törekszik. Ma nem testedzés többé, hanem önzés, s mint ilyen az anyagi áldozatokon kívül még életét is követeli annak, a ki vele foglalkozik.

Ez a sajnos jelenség jórészt az anyagi érdekekkel kapcsolatos, vagy a hiúság fölébresztésére alkalmas versenyek következménye. Legkevésbé baj történik még a futtatásoknál, mert a lovat erején felül meghajtani nem igen lehet, vagy legalább a lovas túl nem erőltetheti magát annak meghajtásával.

Az atletikánál azonban nem így áll a dolog. Akár a futást, akár az ugrást, akár a súlyozást tekintjük, a hiúság oly mutatványok megkísérlésére ragadja az embert, a melyeknek semmiféle gyakorlati hasznuk nincsen, sőt határozott hátrányára vannak a szervezetnek. Mit ér pl. a hivatásánál fogva tollal dolgozó embernek az, ha mázsás súlyokat annyiszor és annyiszor tud megforgatni a feje fölött? Semmit, sőt valójában, hogy képtelenné teszi az írást s a nagy erőlködés megtámadja agyvegyjét és korábban tönkre te-i rugékonyságát. Így vagyunk a futással, ugrással, uszással, evezéssel, szóval minden testgyakorlattal, a mely *sportú* válik. «Est modus in rebus», s a meddig az atletikával csak szerveink működésének egyensúlyát akarjuk helyreállítani és fenntartani, izmaink egyenletes fejlődését s vérkeringésünk szabályosságát előmozdítani, addig annak játékos hatását és szükségességét senki sem fogja kétségbevonni. Mihelyt azonban ezt a célt szem elől tévesztjük, s csak azért vállalkozunk nem nekünk való s erőnket meghaladó produkciókra, hogy egy csomó ember megmúljon, vagy egyik-másik hirlap két sorban meg is említsen bennünket: ezt a sportunkat józan észszel nem helyeselheti senki sem.

Hány ember tüdejét és hátgerincét tette már tönkre a kerékpár-sport! Hiába kérdezzük a vadul tovarikázó bizclistától, hogy miért kell neki az örült gyorsaság, a melyre trenirozza magát. Nem létfenntartásuk kergeti őket egészségük és testi épségük kockázatására, de még csak valamire való józan érdek sem kívánja tőlük, hogy a gyorsvonatok sebességével versenyezzenek. Csak annak a bizonyos modern ördögnek hódolnak, a melynek «sampion»-sága a neve. Mindenki sampion akar lenni, akár van hozzá ereje, akár nincs.

Végül itt van a turisztaság. Ha turistáknak az volna kenyere, hogy ezer veszelj közt napihosszat a legborzasztóbb meredélyeken, szédületes szakadékok fölött, lehetetlen útkon járjanak és másszanak: bizonyára nem volna szerencsétlenebb ember a világon náluk. Ha abból kellene élniök, hogy hóviharak idején jégmezőkön át a hegyi falvak fölé: a kétségbeesés panaszszavánál egyéb alig röpöppen el ajkukról. De mert nem kell agyonjárniok magukat, megteszik hiúságból, sportból, még pedig nem is úgy, hogy a járt utakon járnának, hanem a legnyaktörösebb helyeket keresik fel.

Valami különös démon uralkodik a turisták fölött, a mely áldozatának tekint mindenkit, a ki a hegymászásra adta magát. Vannak turisták, kik megvetik az Alpseket ama hegyeit, a hová vasút vezet, s ki sem indulnak a hegyormok megmászására, ha viharok nincsenek kilátásban. Pedig ezeknél, tessék elhinni, sokkal bölcsebbek azok, a kik azt mondják, hogy a hegyek csak alulról nézve szépek.

A mai testedzés a halál elől a halálba való futás. Azért, hogy testünket megmentsük az elpetyhüdéstől, bolondság vele gyilkos munkát végeztetni. Ideje, hogy mozzalom induljon meg a produkciószámba menő sportkinévések eltörlése végett. Ezzel az egész emberiség hállára köteleztetnék.

Dr. Socrates.

Fővárosi színházak.

Ha a napilapok csinálhatnak «színházi hetet», miért ne vehetnénk mi is tollhegyre havonként egyszer a színházi élet eseményeit? Anya-

gunk kétségkívül gazdagabb s az áttekintés is könnyebb. Sőt objektívebbnek is könnyebb lenni az újdonságok értékének megítélésében, mert az egyéni nézetet, mely a világ legelső kritikusanál is mindig szubjektív, már a közönség ítéletével is egybe lehet vetni. Ez az ítélet pedig nem mindig döntő az első vagy második előadásnál. Tudunk darabot, mely a premiérenél hívós, sőt ellenséges fogadtatásban részesült, később pedig zajos tetszés mellett vált kasszadarabká. Egy havi idő a végleges döntésre untig elegendő.

Jövőre tehát rendes színházi rovatunk lesz. A társadalmi és irodalmi életnek nálunk ugyanis egyaránt kiegészítő része a színház. A napisajtó — az írók hátrányára — szinte túlságosan is foglalkozik a művész urakkal és még inkább a művészekkel. Valóságos csaták folynak, ha X, vagy Y, úr valamiért összekülönbözött a direktorával; részletes bulletinek jelennek meg a lapokban, ha A, vagy B, művész meglátta magát, vagy tyúkszemét rosszul operálta a pédicure. Ez már túlzás és némileg komikus. A francia, angol és német sajtó is hevül a maga mindkét nembeli színművészei iránt, de ily túlzásoktól visszatartja — józólése. Nem rég életveszélyes operációt állott ki Sarah Bernhardt s még a «Figaro» is — (a melyik pedig pletykalap) — mindössze egyszer és tíz sorban emlékezett meg róla. Nálunk ellenben a mult hetekben hasábotok olvashattunk arról, hogy mely orvosok és mikép operáltak egy fibromát Jászay Mari karján. Nagyon jól tudjuk, hogy nem Jászay iratot önmagáról, s ezért is említjük meg az esetet. A milyen ritka intelligenciájú a mi kiváló művésznök, bizonyára maga bosszankodott legjobban a riporterek szerzetelenségén.

A Nemzeti színháznak egyáltalán megvan az a pechje, hogy a publikum és a sajtó többet foglalkozik egyes tagjainak személyes ügyeivel, mint az intézet művészi eseményeivel. Avagy talán azért, mert művészeti eseményei — nincsenek? Apodiktikusan nem lehet ezt állítani. Az idei szeziónban esemény volt Ujházi alakítása Crompton mesterben és Márkus Emilié a Folt, a mely tisztít-ban. Igaz, hogy ezek is személyi dolgok, de már szerves összefüggésben a művészi élettel. Valódi művészi esemény azonban nem volt részünk se külföldi, se hazai szerzők részéről.

A legutóbbi újdonság, a Henry Murger regénye után készült Bohémek legalább nagy külső sikert aratott. Nem szerkezeténél, hanem poétikus tárgyánál és szimpatikusalakjainál fogva. Mint színmű — kritikai szempontból — csaknem értéktelen, de színházi genreképnek a legpompásabbak közül való, s az igazgatóság régi mulasztást pótolni színréhoztalával. Hogy a közönséget, mely egyébként is ifjúkora óta rokonszenvesen emlékezik Murger halhatatlan alakjaira, teljesen megnyerni tudta az ötfelvonásos darab, a mely része van az anglizmusnak s a művészeknek. Kétségtelen, hogy a Bohémek-kel találkozni fogunk még a nyáron vagy az ősszel valamennyi vidéki színháznál.

A Nemzeti színházat az eredeti jó darabok hiánya kényszeríti arra, hogy a párisi színházak repertoár-darabjait ültesse át, főképp a könnyebb genreű vigjátékokat, ily módon azonban egészségtelen vetéledésbe kerülven a Vígshízzal. E helyett célszerűbbnek látnók Szigligeti és Tóth István egyes műveinek reprise-ét. Olyan kitűnő darabot például, a milyen az utóbbinak Jó hazafiak-ja, kár föl nem újítani. A nemzeti színház, nagy állami szubvenziója mellett, tartozik némi kegyelettel az irodalom elhunyt jelesei iránt is...

A mai szerzők úgy sem panaszkodhatnak, hogy a színműírás nem fizetné ki magát. A Népszínházban például szép kis összegre kerekedett ki az a tantieme, mely Verő Györgyöt illeti meg még most is műsoron levő márczius 15-iki darabjéért, valamint Márkus József is meg lehet elégedve Kuktakissasszony-nak anyagi sikerével. Gerő Károly azonban valószínűleg kevésbé van megelégedve, de szolgáljon nyugtatásul, hogy a közönség is hasonló helyzetben van az ő Felhőszakadása-val. Ennek a

hónapnak ez volt egyik megbukott újdonsága, a mi épenességgel nem lepte meg azokat, a kik Gerő írói kvalitásait alaposabban megfigyelték. Gerő a mondvaesinált népszínműírók közé tartozik, s első darabja óta — gondolom a Vadgalamb volt — (melyet mint kopott szalonkabátos ügyvédi írrok írt) egész a Felhőszakadás-ig (melyet már mint a villamos vasút jól dotált titkára nyújtott be a színházhoz), valamennyi szüleménye bizonyosságot szolgáltat, hogy ép olyan joggal írhatna francia főúri szalonokban játszó darabokat, mint népszínműveket. Mert azokhoz ép oly kevésbé ért, mint ezekhez. Mesterként az ő darabjában minden alak és minden párbeszéd; ezért nem képes mélyebb hatást kelteni. Porsolt Kálmán azonban megreszkírozhatja az ily gyöngöcökkel színréhoztalát is, mert kárpótlást tud nyújtani a publikumnak primadonnáival és az előadások gondos rendezésével. A mióta az ő keze vezeti a Népszínházat, az előadások niveauja lényegesen emelkedett.

Folytonos emelkedést mutat a Magyar színház is, mely pár hét óta az ügyes Ledófszky Gizellát számítja primadonná közé. Ideje volt Komáromi Mariska mellé szerződöttni még egy olyan énekesnőt, a ki játszani tudjon és hangja is legyen. Ledófszky effajta kisebb színházban kinötheti magát elsőrangú művésznöknek, mert van temperamentuma. Szubrettséghöz pedig ez a legfőbb kellék. — A Magyar színház még szintén kamatoztatja Rákosi és Beöthy 48-as darabját, közben azonban párisi újdonságokkal traktálja közönségét. Mindenesre helyesebb, mint német szentimentális melodrámmakkal fázrasztani az előadókat és a hallgatóságot. Tartúffőködés egyes lapoktól, ha megbotránokoznak olyan darabokon, mint a Gésák, meg a Báránykák, meg a legújabbban színrekerült Utazás egy apa körül. A fővárosnak szüksége van finomabb pikanteriákra. Ha tényleg meg akarjuk szüntetni az orfeumok német trágárságait, akkor szívrozunk helyettük finom kaviárt valamelyik színházban. Erre legalkalmasabb — mint magánvállalat — a Magyar színház. Az angol kisasszonyok zárdájának növedékei elmehetnek a Nemzeti színházba, vagy az Operába, ámbár — Irányi Dániel szelleme bocsássá meg rossznyelvűségemet — én úgy gondolom, hogy a mai kisasszonyok csak a mama kedvéért pirulnának el a Magyar színházban is. Eleget látnak és hallanak az utcákon és még többet olvasnak a napilapokban, semhogy felháborító lenne reájuk nézve a színházi röpke pikanteria. A mi az Utazás egy apa körül-t illeti, vidám és ötletes dolog, mely Varney könnyed zenéjével együtt méltó a meghallgatásra.

A Vígshízzalnak áprilisban nem volt «sláger»-e. De abban mindenki egyetért a fővárosban, hogy a Lipót-körüti színpadon van a leggondosabb ensemble. És ez a köztudat elegendő, hogy egy színház bizalommal tekintsen a jövő elé. Az idei szezión már úgy is vége lesz a Vígshízzal. A tércék nyári lakás után kutatnak, akkor pazarlás volna a színházak részéről a nagyobb ágyúkat harezba vinni. Az apróbb dolgok is hoznak valamelyes publikumot a nézőterre.

Az Opera nem családott Stojanovits Jenő Ninon-jában, melyre már két év előtt adott előleget a szerzőnek. A határozott sikernek fényes bizonyága az, hogy csaknem folyton telt ház nézi. Hír szerint Berlinben is színre fog kerülni Ninon, a mi diésőségére válik majd úgy a szerzőnek, mint a budapesti Operának is. Magyar opera — tudunkkal — Erkel Hunyadi László-ján és Hubay Cremonai hegedős-én kívül még úgy sem tudott idegen dalműszínházban vendégjogot nyerni. — A fővárosi közönség, mely Ninon-t szívesen tapsolja, valamint mi is abban a nézetben vagyunk, hogy kapuzás előtt egy pár hiresebb és jobb énekesnőt lehetne vendégszerelgetni Operánkban. Lejo Lili, ki jelenleg debütíroz, a külföldről jött ugyan (és pedig «haza»), de azt hisszük, nem lett volna halálos mulasztás, ha soha nem hallottuk volna. Talán telnek az Operától más vendégszereplőkre is?

Spectator.

NAGY-KANIZSA R. T. VÁROS.

Nagy-Kanizsa története.

Zalamegye legnagyobb városának, Nagy-Kanizsának őstörténete ez idő szerint még nincsen földérítve.

Római, kelta és aravisk erődítményeknek nyomait keresik a mai Nagy-Kanizsa helyén. Eddigélé azonban semmiféle lelet nem találtott Kanizsán, melyből valami bizonyosat lehetne megállapítani.

Kanizsa városnak neve a honfoglalás után *Kenisa* volt, s még e néven fordul elő egész a XIII. századig.

Halis István, városi tanácsnok.

A honfoglalás után Kanizsa az Osl család tulajdonát képezte, mely nemzetség a 108 magyar törzs egyike volt. Az Osl törzsnek egyik tagja, *Lőrincz mester*, a kanizsai birtokra adományozást nyert 1324-ben és birtoka után fölvette a *Kanizsai* családnévet. A Kanizsai család vagyon és méltóság tekintetében lassankint a leghatalmasabbak közé emelkedett. Így a családalapító *Osl Lőrincz* már Zalamegye főispánja volt. Kanizsa leányágon a Nádasdyak tulajdonába került, de még e században más birtokokért átengedték a királynak.

Juhász György, városi székmező.

Kanizsa vára nagy akadály volt a török hódító hadjárataiban, s azért sokszor ostromolta, vagy legalább szünetnélküli apró kirohanásokkal igyekezett a várat gyöngíteni és az őrséget kevesíteni. 1600-ban végre a törökök elfoglalták s innen 90 éven át zaklatták a szomszédos vármegyéket.

1690-ben *Baththyány Ádám* visszafoglalta a várat, melynek emlékére Lipót császár háromféle gyönyörű érmét veretett.

A török háborúk alatt (1532-ben) hurczolták fogságba a törökök *Husztai Györgyöt*, ki rabságában bejárta az egész európai és ázsiai török birodalmat. A törökök elleni ostromokban résztvett *Zrinyi Miklós*, a költő, kit azonban a keresztény sereg nem magyar vezérei (1674-ben) cserbenhagytak.

A várat a törökök elűzése után Lipót császár leromboltatta (1702-ben), nehogy a törökök újból elfoglalhassák. E században kapta nevét, a mai *kis-kanizsai* városrész, mely eleinte Rác-

városnak nevezetett. Sohasem képezett külön várost, de ennek dacára politikai okokból az újabb időkben (1868-ban) megkísérelték kiszakítását Nagy-Kanizsa város területéből.

A vár lebontott épületeinek köveiből épült a franciskánusok ma is fennálló temploma és zárdája.

A város többször tett kísérletet, hogy *szabad királyi várossá* lehessen. E végből deputációkat is küldött Bécsbe a mult század közepén, de a megye és a Baththyány hercegek, kik örökös viszálykodásban voltak a várossal, meg tudták akadályozni az óhaj teljesedését.

Az 1848-iki forradalom alatt vad serezsánok raboltak és féktelenkedtek Kanizsán s a városi tanácsot kényszerítették temérdek természetmennyek kiszolgáltatására. A serezsánokon kívül még a császári katonák is megsarcolták a várost 8000 forinttal. E megterhelteket azonban a város hamar kiheverte és fejlődésnek indult.

Vécsey Zsigmond, polgármester.

Kereskedelme már a mult században óriási méreteket vett, s ez megmaradt egész a legújabb időkig, bár azalatt a közlekedési eszközök teljesen megváltoztak.

Szorgalommal és áldozattal sikerült Alsó-Pannonia kereskedelmének gócpontjává tenni Kanizsát, mely Fiumén és Trieszten át a ten-

Deák Péter, főkapitány.

gerrel, nemkülönben a monarchia fővárosaival, Budapesttel és Béccsel egyenes vasúti összeköttetésben áll.

Az ötvenes évek óta különösen sokat haladt. Utezái rendezve és jól kövezve vannak. Köz- és magánépületei csinosak és a modern igényeknek megfelelők. Az élet mozgalmas, s meglátszik, hogy a kereskedelem dominál benne. Gondot fordítanak azonban a bortermelésre is, s meg-

alkották (1890-ben) a *gördövényi szőlőhegyet*, immunis talajba ültetett mintaszőlővel.

A mult évben *sétatér* létesített a *széptő-egylet* buzgólkodása folytán, ezenkívül a város közönségének millennáris ünnepi elhatározásához képest új *leányiskola* és új *vágóhid* építetett, sőt a *főgymnasium* újjáépítése és a városi *múzeum* felállítása is megszavaztatott.

Emberbaráti intézetei közül az 1886-ban épített *kórház* és az *izraelita kórház* említendők.

Építettett laktanya 1886. évben a honvédség

Lengyel Lajos, főjegyző.

és 1890. évben a közös hadsereg számára. A honvédlaktanya helyett azonban jelenleg új kasszárnya építése tervezetetik a városon kívül.

Általában a város közönsége lázas tevékenységet fejt ki a haladás terén minden irányban.

Halis István.

*

A város tisztviselői.

Nagy-Kanizsa, mint fentebb vázolt leírásából kitűnik, a fejlődő városok sorába tartozik, mely egyre újabb alko-

Nagy Dezső, városi tanácsnok.

tásokra áldoz. Ebben kiváló érdeme van a buzgó és öntudatos tisztviselői karnak. A város vezetői a millennáris évben megmutatták, hogy a kezdeményezésben tapintatosak, a mennyiben csak közérdekű intézményekre veszik igénybe a város anyagi erejét, a végrehajtásban pedig gondosak és lelkiismeretesek.

A város élén *Vécsey Zsigmond* áll mint polgármester. Torontálmegyében, Nagy-Becskereken született 1865-ben. Középszkoláit az ottani főgymnasiumban végezte, a jogot Bécsben és Budapesten hallgatta, vizsgáit pedig részben Budapesten, részben Kolozsvárra tette le. Joggyakornoskodott a beszerceblányai, majd később a nagybecskereki kir. kincstári ügyészségnél. Mint kinevezett állami tisztviselő nevezetett ki 1893. évben Nagy-Kanizsa város rendőrfőkapitányává, a mely állását ugyanaz év július hó 13-án foglalta el. Mint főkapitány az 1896. évi márczius hó 17-én megtartott rendes tisztújítás alkalmával Babochay György polgármesterrel szemben polgármesterré választották. Egyike az ország legfiatalabb polgármestereinek korra nézve, tudásban és ambícióban azonban a

Városháza.

Községi könyvtára.

legtapasztaltabbakkal vetelkzik. Működésétől sokat vár Nagy-Kanizsa, s valószínűleg még többet fog kapni, mert *Vécsy Zsigmond* nem tekinti állását nyugalmi helynek.

Egy kiváló tehetségű történelmi író is tartozik a város tisztikarába, kinek neve irodalmi körökben általánosan ismert és nagybecsült Ejeles képzetségi és nagyszorgalmú férfi *Halás István*, városi tanácsos, árvaszéki ülnök. 1855-ben született Nagy-Kanizsán. A jogot Budapesten elvégezvén, azóta (1883 januártól) szülővárosának szolgálatában áll. Sokféle hivatalos elfoglaltsága mellett tud időt szakítani, hogy időközönként alapos munkákkal gazdagítsa a történetírást. A szépirodalom terén már 1876 óta működik és számos jeles tollal megírt cikke jelent meg a «Zalai Közlöny»-ben, a «Vasárnapi Újság»-ban, a «Hét»-ben, az «Ország-Világ»-ban, s a régi «Magyarország és Nagyvilág»-ban. Kanizsa város történetéből egy kötet korrajzot adott ki «*Szines Mosaik*» cím alatt, eddig felhasználatlan kútfők alapján. Ezenkívül *Hoffmann Mór* igazgatóval ő szerkesztette Zalamegye millemáris *Évkönyvét*, s az ötvenes évek történetéből egy kis kötet tanulmányt adott ki «*Dalmáciában*» címmel. Jelenleg a *Magyar Decretum* (Verbőczy) új kiadásával foglalkozik.

Deák Péter rendőrfőkapitány, a haza bölcsének rokona, Zala-Tárnokon született 1864-ben. Középiskoláinak elvégzése után a budapesti műegyetemnek volt 3 évig a hallgatója. Mint tartalékos tiszt 1887-ben tényleges szolgálatba lépett és 1896-ig mint főhadnagy szolgált. Ez évben nevezetett ki főkapitánynak, s erélyes kézzel tartja fenn a város közbiztonsági ügyeit.

Lengyel Lajos főjegyző 1849-ben született Várpalotán. A gymnasiumot Csurgón és Pápán végezte, a jogot szintén Pápán 1874-ben ügyvédi oklevelet nyert és 1882-ig Nagy-Kanizsán működött. Ebben az évben választották meg főjegyzőnek s azóta szolgálja a várost. Tizenöt éve elnöke a főzoltó-egyletnek és alapítótagja több kulturális és segítőegyletnek. Azonkívül a lutheránus gyüle-

Nagy Dező közigazgatási előadó-tanácsos, született Nagy-Kanizsán 1862-ben. Érettségi vizsgálatot tett Nagy-

Kanizsán, jogot a budapesti magy. kir. tud. egyetemen hallgatott. Tanácsossá 1886. évi márcz. hó 17-én választották.

Juhász György városi számvevő, született 1833-ban Nagy-Kanizsán, hol atyja kórházi orvos volt. Az abszolutorium alatt katonának besorozták, s hadnagyi minőségben vett részt a *solférinói* ütközetben. Katonaszágtól hazatérvén, szülővárosa mindjárt (1861 februárban) kama-

Weber Vincze, plébános.

rásnak választotta. Később tanácsossá lett, jelenleg pedig mint számvevő szolgálja a várost, hol általános szeretetek örvend.

Vallásfelekezetek.

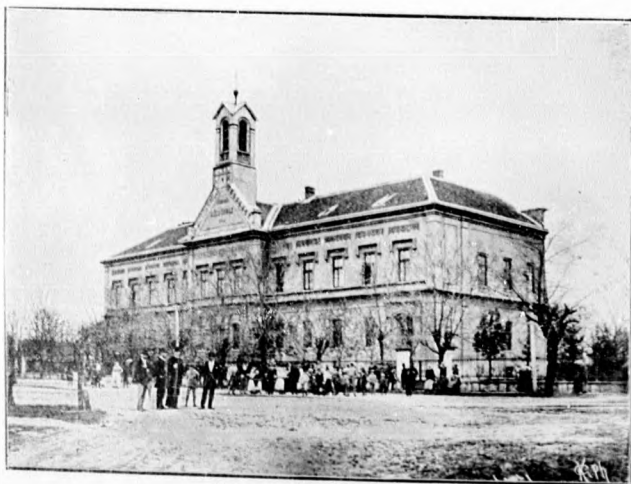
Ha dicsekszik az alkonyodó XIX. század a humanizmus templomának kiépítésével, úgy még-

tán magasztalható az az oltár, melyet az ember-szeretetnek állított Nagy-Kanizsa lelkes lakossága. A vallásos meggyőződés különbözősége szétválasztja ezt a 21.000 lelket, mikor imádkozik; de a szeretetben egycsok ők. A torzsal-kodásoknak, a felekezeti féltékenykedéseknek és az ebből származó háborúságoknak mérges fülénczái nem rejtve itt a szivekben. Ki hallotta valaha, hogy Nagy-Kanizsának lakossága intoleráns lett volna? Ha úgy nagynéha, a politikai vélemények megnyilatkozásánál a katonai kordon két táborba osztja is e népet, de döntés után haza- és emberszeretethez ölelkeznek a szivek és elsimulnak a felkorbácsolt szenvedélyesség hullámai.

Számárányánál és — nem a többi felekezetek rovására mondjuk, mert a valódi tényállásnak megfelelő — intelligenciájánál fogya is a katolikus egyház, mely közel 16.000 lelket számlál, első helyen említendő. A római katolikus plébániát szeráfi szent Ferencz fiai vezetik, kiket Kanizsai János esztergomi érsek-püspök jóindulata és apostoli buzgósága már a török invázió előtt 1418-ban telepített meg Nagy-Kanizsán. Isten a megmondhatója, hogy mennyi nyomort és sarnyarúságot szenvedtek katolikus híveikkel egyetemben e szegény szerzetesek, midőn a török rablánczaiban sínlódtak!

A gondviselés azonban még súlyosabb megpróbáltatást is küldött rájuk. Csak kevéssel a Rákóczy fölkelés előtt eszázári parancsra úgy a régi vár, mint a ferenczrendi zárda földig leromboltatt.

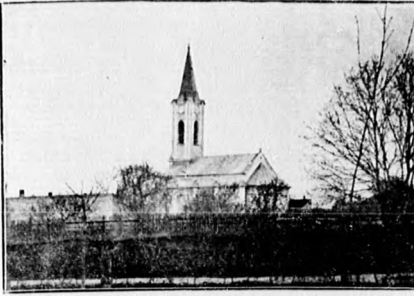
Már-már elhagyni készültek a várost, mikor Perge Kristóf kanizsai commandans szeretete és kegyelete visszatartotta őket, nagylelkűen nekik ajándékozván saját szép nagy kertjét egy még nagyobb földterülettel egyetemben; a melyre aztán szép templomot és zárdát építettek a buzgó atyák.

Városi kórház.

Korona szálloda.

Evangelikus templom.

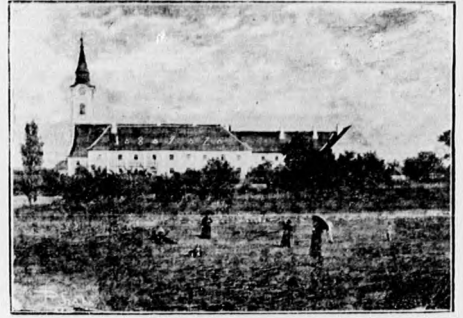
tanintézetek közt már megemlékeztünk. A tanítórend élén dr. *Pachinger Alajos* igazgató áll.

A protestantizmusnak mind a két árnyalata képviselve van Nagy-Kanizsán körülbelül 6–700 hívővel. *Luther követői* már régebben bírtak tiszteletes prédikátorral és imateremmel. Valóságos törekvésök nem nyugodott addig, míg csak templomot, a mely kicsi ugyan, de elég díszes, nem építettek. Lelki gondozásukat jelenleg tiszt *Hütter Alajos* teljesíti.

Az ev. reform. misszió-egyház 1887-ben alakult. Az egyetemes Convent évenként 800 frrtal járul fentartásához. 1893. évben közadakozásból házat vásárolt, mely átalakítva imaterem és lelkész-lakul szolgál.

Lelkészük jelenleg *Seregély Dezső* fiatal, energikus pap. 1892 óta működik Nagy-Kanizsán. 1897-ben a misszió-egyház tíz éves fennállását nagy ünnepélyességgel jubilálták meg.

A nagy-kanizsai izr. hitközség, hogy mikor alakult meg, egész bizonyossággal megállapítani nem lehet, de hogy a török járom alól való felszabadulás után már voltak Kanizsán, az kitűnik abból, hogy 1784. júniusában gróf Batthyány Lajos földesúr a gyülekezet kérelmére 100 ölnyi területet adott sírkert számára. A legrégebb sírkőr, mely az azóta több ízben bővített temetőben még ma is megvan, 1787-ből való és Jákob, Mardekhai Jehuda fiának nyugalóhelyét jelzi. Eleinte egyes jámborabb

Szt. Ferencz-rendi zárda.

Jelenleg itt lakik a szent Lászlóról címzett tartomány főnöke, a köztisztelő- és szeretetnek örvendő *Nith Norbert* atya. Született 1847-ben a szomszédos Homok-Komárom községben. Aldozópappá 1871-ben szenteltetett. 25 évi buzgó működés után a papi pályán és nevelés terén érdemei és szeretetreméltósága jutalmul a rendtársak bizalma a rendfőnöki székbe emelte.

A plébánia élén *Véber Vincze* h. plébános van. Fiatal, 35 éves férfiú, de buzgó és lelkes szerzetespap, s épen ezért úgy rendtársai, mint hívei szeretetét bírja. Nagy-Kanizsán született 1862-ben, és ugyanott végezte a főgymnasiumot. A teológiát Pécsen hallgatta, a hol 1885-ben föl is szentelték. A francziskánus-rend 1894-ben megválasztotta Csáktornyára házfőnöknek és városi plébánosnak. Innét hasonló minőségben

szükséges tanintézeteket s évről-évre fejlesztvén azokat.

Nagy-Kanizsának van egy főgymnasiuma, egy államilag engélyezett községi 6 oszt., s egy 4 oszt. zsidó polgári iskolája; a zsidó felekezet által fentartott felső keresk. iskolája; 4 oszt. polgári leányiskolája; községi elemi fiú- és leányiskolája 32 osztályban a város különböző részeiben; egy izr. elemi fiú- és leányiskolája; 4 kisdóvodája; iparostanoncz iskolája és alsó-fokú kereskedelmi tanoncziskolája. Vázoljuk röviden e tanintézetek életét.

A főgymnasium a kegyesrendiek vezetése alatt áll. Ez intézet keletkezésétől fogva sok viszonytagságon ment keresztül, de mindig üdvös sikerrel felelt meg feladatának. Az intézet 1765-ben

Zerkovitz Albert.

Főgymnasium.

Weiser József.

1896-ban tért vissza szülővárosába. A plébánosi vizsgát 1894-ben tette le a zágrábi főegyház-megyei hatóságnál. Mint a tanügynek buzgó barátja, tagja a városi iskolaszéknek.

A nagy-kanizsai ferenczies zárda három plébániát adminisztrál, ú. m. a nagy-kanizsai közel 16,000 lélekkel; a somogy-szent-miklósit 3292 lélekkel, s a homok-komáromit 1700 lélekkel. A hitközség teljesíti 20 elemi, 10 polgári és 3 kereskedelmi akadémia, összesen 42 osztályban. Nemkülönben reá nehezedik a városi kórház, a katonai kórház, a fegyház, a 48-ik gyalogezred és 20-ik honvéddandár zászlóalj lelki gondozása. S mindezt a munkát kilenc ember végzi!... Valóságos missziótelep!

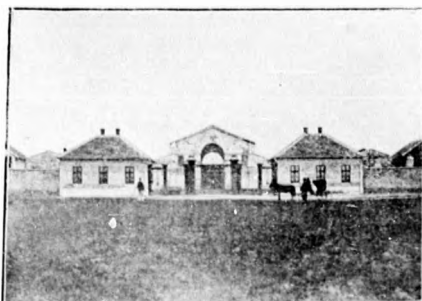
A kegyes tanítórendiek, a népnevelés, a kultúra e lánglelkű bajnokai 1765-ben jöttek Kanizsára s alapították gymnasiumokat, melyről a

családok oratoriumaiban végezték áhitatukat, de később gyarapodván számban, erőben a hitközség, a hűvekben egy imaház építésének eszméjét érlelte meg. Az eszmét tett követte, s noha ez idő szerint számuk csak 375 volt, a vallásos zsidó érzelme nem riadott vissza az áldozatoktól; 1807-ben letették az alapkövet, és nehéz 14 esztendőnek fáradságos munkája után Batthyány Lajos gróf bőkezű támogatása mellett 1821-ben befejeztetett tevénytáit. Majd 1831-ben a közművelődésnek emelt oltárt dicséretes szorgalommal. A gyülekezet felvirulásában és intézményeinek gyarapításában kiváló részt vettek: *Lőw Lipót*, *Lőwey Samu Izsák*, kinek tevékenységét még Deák Ferencz is egy meleghangú levélben dicsérettel elismeri; nemkülönben *Fassel H. B.* rabbi, kinek érdemeit királyi kitüntetéssel is megjutalmazták. A hitközség élén jelenleg dr. *Newmann Ede* elődeihez méltó főrabbi áll. Neumann dr. 1883. óta a nagy-kanizsai izr. hitközség főrabbija és összes tanintézeteinek tanfelügyelője. Ő honosította meg a hitközségben a magyar hitszónoklatot és megadta a magyar nyelvnek az őt megillető helyet. Tudományos munkái részben különféle folyóiratokban jelentek meg.

Horváth Honor.

Városi tanügy.

Tudvalevő, hogy egy város tanügye és annak fejlődése egyúttal mindig hőmérője a város kulturális haladásának is. Nagy-Kanizsa is ama városok közé tartozik, melynek lakossága majdnem erejét felülmúló áldozatokat hozott a haza közművelődésének oltárára, felállítván a

Közdögőhid.

Közsök laktanya.

volt kolozsvári egyetemi magántanár, kitűnő természettudós.

Korra nézve a második intézet az *isz. elemi iskola*, mely a helybeli *isz. hitközség* áldozatkészsége folytán 1832-ben létesült, s folyton fejlődött. Az *isz. felekezet* jelenleg egy 4 oszt. elemi fiú és leányiskolát tart fenn, mely intézetek *Bán Samu*, buzgó igazgató vezetése alatt állanak. Ez intézeteket 600-nál több tanuló látogatja.

Az áll. segély. *közs. polg. fiúiskola* 1872-ben nyílt meg négy osztálylyal s 1875-ben lett hatosztályúvá. Ez iskola részére a 70-es években díszes épületet emelt a város. Növendékeinek száma kétszáz körül van s a mostani igazgató *dr. Bartha Gyula* körültekintő vezetése alatt virágzásnak indult. Az ő igazgatása alatt áll az 1890-ben létesített áll. segélyzett *községi polgári leányiskola* is, melynek részére a város az elmúlt évben emeltetett épületet, kiépítvén a polgári fiúiskolát, s a két intézetet elválasztván egymástól.

Récsy György igazgatása alatt az áll. segélyz. *községi elemi iskola* 32 osztálylyal s ugyanannyi tanítóval. A községi iskolai helyiségek a város több részében szétszórtan vannak felállítva.

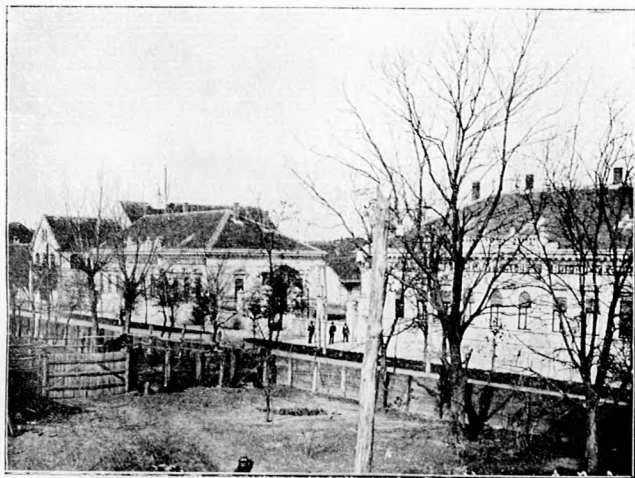
Weiser J. C. gazdasági gépgyára.

osztály érvényesül mint vezető tényező, a közügyek és a társadalmi alkotások terén egyaránt.

Az ősi szellemű szeparatistikus törekvéseknek itt nincs talajok. Társas egyesületeiben mindenütt a helyes irányban fejlődött demo-

alatt fejlődött ki Nagy-Kanizsán az az egészséges demokratikus szellem, mely a polgári elemnek, a középosztály értelmiségének biztosította a vezető szerepet. Ez az egyesület maga öleli most is a különböző társadalmi rétegek összes intelligenciáját. Ide tömörülnek az értelmiségnek ama rétegei is, melyek bizonyos egyéni érdekek folytán más társas egyesületek tagjai közé is sorakoztak. Ennél fogva a *«Polgári Egyesület»* teljesen elfoglalta azt a színvonalat, a melyet nagy Széchenyink a társaskörök, olvasóegyesületek missziójával kijelölt, hogy a közéletnek, a közügyek vezetésének gyújtópontjává legyen. Jelenlegi elnöke: *dr. Bentzik Ferencz*, ügyvéd.

Másik társas egyesülete Nagy-Kanizsának: a *«Casino»*. Ez főképen a kereskedői osztályt öleli magába. Léteke és létjoga a város kereskedőinek külön érintkezési érdekében gyökerezik. Mindamellet semmiféle elkülönítő törekvéseket nem szolgál. Tagjai legnagyobb részben a *«Polgári Egyesület»* tagjai között is helyet foglalnak és mind a két társas egyesületet látogatják. Jelenlegi elnöke: *Ebenspanger Lipót*, kir. keresk. tanácsos a nagykanizsai törvényszéknél.

Zerkovits bornagykereskedő telepe.

Ez iskolákat évről-évre körülbelül harmadfelezer tanuló látogatja.

A mint már fentebb említettem, városunkban gondoskodva van az iparos-, és kereskedelemi tanoncok oktatásáról is. A város évi tanügyi költségvetéséből a tanoncok oktatására a tanügyi iskolaszékek *Eperjessy Sándor* az elnöke.

Városunk áldozatkészsége legközelebb impozáns módon fog nyilvánulni. A főgymnasium számára új épületet emel, mely a költségvetési terv szerint százezer forintnál többbe fog kerülni. Még röviden említem, hogy a helybeli kisdnedvelő egyesület aegise alatt, a város áldozatkész hozzájárulásával, négy kisdnedóvoda áll fenn, mely szépen, áldásosan működik.

Hoffmann Mór.

Társadalmi élet.

Nagy-Kanizsa társadalmi életében demokratikus szellem uralkodik. Ez főleg annak köszönhető, hogy itt az ügynevezett középosztály túlsúlyban van. Ez a jól megismosodott, intelligens közép-

kratikus közszellem tartja össze a különböző társadalmi elemeket.

Legrégibb társas egyesülete: a *«Polgári Egyesület»* már évek előtt ünnepelte félézados jubileumát. Ennek az erős társadalmi misszióval működő és működő egyesületnek életében és hatása

Harmadik társas egyesület: a *«Társaskör»*. Ennek célja tulajdonképen az volt, hogy a társadalom értelmiségének úgynevezett előkelőségét tömörítse és az egyesületi élet szellemét felolvasások, szabad-előadások tartásával az irányítás színvonalára emelje; mivel azonban idő-

közben a szilárdabb létalappal rendelkező *«Polgári Egyesület»* működési keretét szintén ily szellemben bővítette ki; a *«Társaskör»* szerepe csupán az úgynevezett elit-közönység egyesítésére redukálódott. Nagy-Kanizsa demokratikus szellemű egyesületei között azért szépen békében megvan; de tagjainak nagy része érzi, hogy e társaskör mégsem illeszkedhetik bele teljes harmoniával az itteni társadalmi közszellem keretébe, azért folyton élénkítő erővel nyumul előtérbe az óhaj, hogy a *«Társaskör»* olvadjon be a szilárdabb alapú és nagyobb múltú Polgári Együletbe. A *«Társaskör»* élén ez idő szerint *Dezsényi Elek* áll mint elnök.

E három tekintélyesebb társas egyesületen kívül van még a *«Nagykanizsai első magyar asztal-társaság»*,

Franz Lajos gőzmalma és villanstelepe.

mely a társasélet élénkítésén kívül jótékony-sági célt is tűzött maga elé. Évenként 10–12 szegény iskolásfiút szokott felruházni karácsonyi ajándékkal. Elnöke: *dr. Mayer Ferencz*, járási orvos.

Hírlapirodalom.

Kicsi, de annál lelkesebb gárda dolgozik a közvélemény nevében. Mindössze két lapja van Nagy-Kanizsának. A *Zala* című, hetenként kétszer megjelenő lap a vármegye egyetlen politikai újsága, mely nem támogat semminemű politikai pártot, csupán a szabadelvű, hazafias eszmék adnak tápot kicsi gárdájának.

A lap élén *Scalay Sándor* tanár áll, több ismertebb irodalmi mű szerzője. A szerkesztőség belső tagjai: *Salgó Sándor* és *Rosenfeld Lajos*. Kiadó és laptulajdonos: *Fischl Fülöp*.

A *Zalai Közlöny* hetenként egyszer jelenik meg. Társadalmi és közgazdasági lap.

Felelős szerkesztő: *dr. Kis Ernő* tanár, helyettes szerkesztő: *dr. Villányi Henrik* tanár. A két lap karöltve a legjobb egyetértésben működik egymás mellett. A *Zala* huszonötödik, a *Zalai Közlöny* harminczhetedik évfolyamát tölti be az idén.

Ipar és kereskedelem.

Kanizsa város jelenlegi kereskedelmi és ipari viszonyai nagyon hasonlóak hazánk többi városaiéhoz: tárgyat leginkább nyertermények és mezőgazdasági cikkek képezik. Kedvező természeti fekvésénél fogva már régebbi idő óta nemcsak Zalamegye, hanem úgyszólván a Dunán-

Kiskanizsai templom és iskola.

túl legfontosabb kereskedelmi városává vált, egyrészt azért, mert nem volt környékén nagyobb város, a melyik kereskedéssel foglalkozott volna, másrészt pedig azért, mert határszélen fekszik és ekép mintegy közvetítővé vált hazánk és a szomszédos államok közt, és így nemcsak direkt forgalma, hanem átmeneti forgalma is igen jelentékeny. Míg közlekedési viszonyaink nem voltak annyira kifejlődve, vásárai találkozó helyét képezték a távol vidék termelőinek és fogyasztóinak; de most is, mikor környékén a vasúthálózat folyton sűrűsödik, vásárainak jelentősége nem szűnt meg, hanem mindinkább fokozódik. Kereskedelmének egyik főcikkét a gabonaneműk képezik, s ezekből a kivétel igen jelentékeny. Azonban nemcsak Zala, hanem a szomszédos búzatermő Somogy évi termésének nagy része innen kerül a forgalomba. Különösen élénk összeköttetésben állnak Krajinával, Karinthiával és a többi ausztriai tartományokkal. Igen életrevaló terv van megvalósulóban, ugyanis *tárház-vállalat* alakul gabonaneműk befogadására, a mi előreláthatólag lendítőleg fog hatni a kereskedelemre. Másik főcikke a bor; a környéken igen jó bor terem, melynek nagy része Bécsbe szállítatik. Sajnos, hogy a fakereskedelem fogyóban van; alig akad a városban fakereskedő, a mi annak tudható be, hogy a vidéken a haszonfa nagyrészt ki van az erdőkből használva. Marhavásárai és állatkereskedése nemcsak az országos vásárok alkalmával, hanem a hetenként kétszer tartandó hetivásárok alkalmával is élénk; sok állatot hajtanak fel a piacra. Igen sok szarvasmarha kerül eladásra, s még több sertés. Zalamegye évente nemcsak 100,000 darabnál többet ad el, hanem itt haj-

tatik, illetőleg vitetik keresztül Törökországból az ausztriai tartományokban emőlk nagy része. Sertés-hizlalója jelenleg szűnelt, mint mindenütt, úgy itt is a fellépő járványos betegségek miatt, azonban a viszonyok kedvezőbbek lőnek s ez által a kereskedelem ezen ága is lendületet vesz.

Római katolikus templom.

A műipar árúit elárúsító üzletek mind megtalálhatók Kanizsán. Az iparos-osztály szintén szép számban van képviselve, és bár a hozzátartozók inkább csak a helyi szükségleteket elégítik ki, mindamellett a szorgalmasabbak eljárnak még Horvátország távolabb eső vásáraitra is. Mindenesetre nem lesz érdektelen az alábbi statisztikai összeállítás, mely szerint asztalos 36, bognár 11, bábsütő 8, borbély 18, cipész 82, csizmadia 84, esztergályos 3, építő 11, férfiszabó 37, fazekas 9, festő 2, hentes 15, kovács 13, kalapos 9, kádár 5, könyvkötő 5, köteles 2, kefekötő 3, kárpitos 9, kezyűs 1, kőfaragó 4, kosárfonó 1, lakatos 15, mészáros 23, nyerges 1, órás 6, rézműves 3, sütő 22, szíjgyártó 5, szűcs 3, szappanos 3, takács 5, czukrász 2 van Kanizsán. De nemcsak a szorosan vett kézműipar, hanem a *nagyipar* is fejlődésben van, bár nagy hátrány, hogy nincs bőven víze, a mi pedig több iparág-hoz elengedhetetlenül szükséges.

A nagyobb gyárak közül fölemlítendő első sorban a mintaszerűen berendezett *sörfőzde és malátagyár*, mely vállalat, dacára rövid fennállásának, igen sok sört ad el nemcsak a közel környéken, hanem még Fiuméba is sokat szállít. Malátája szintén kiváló minőségű.

A *Zerkovits-féle bor-nagykereskedő cég* — melynek tagjai Albert, Lajos és Oszkár — egyike a legrégebb-

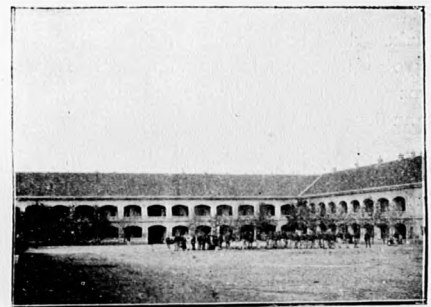

Casino.

beknek. Még a szabadságharc előtt, 1842-ben alapítottat s azóta nemcsak összeköttetésben, hanem üzleti renoméban is folyton gyarapodott. Az a 38,000 négy-szögmeternyi telep, hol a cég épületei állanak, a herceg

Bathány-Strattmann hitbizománytól vásároltatott. Innen exportál a cég Ausztria-Magyarország területén kívül Amerikába, Francia- és Németországba, Svájcba, Belgiumba és Hollandiába nemcsak magyar, hanem olasz és spanyol borokat. A pincék jelenlegi készlete 30,000 akó. A cég tagja közt legidősebb *Zerkovits Albert*, ki egyéni kiváló tulajdonságai révén is előkelő pozíciót foglal el Kanizsa köz- és társadalmi életében. Mint nagy-műveltségű és humanus érzésű ember, pártfogója a kulturális törekvéseknek s gyámoltója a segélyre szorulóknak. A föltűnést soha nem kereste, érdemei azonban önmaguk is ékesen szólnak mellette, s megszerezte számára polgártársai tiszteletét és nagyrabecsülését. Jelen számunkban bemutatjuk arczképét és a bortelep két sikerült fölvételét.

A *Weiser S. C.-féle gazdasági gépgyár* néhány év alatt küzdötte fel magát egyszerű gépjavító-műhelyből az ország legjobb nevű gyárai közé. Finom, szolid és exact munkái egyre jobban terjednek, s egyes gépei, mint a «Zala-Drill» vetőgép és ekéi meghódították a gazdaközönséget. A kiállításon több díszoklevelet és aranyérmét nyert a gyár, mely a legmodernebben van berendezve s *Heimler József* igazgató vezetése alatt áll. A gyárban van kovács- és kazánkovács-osztály, vas- és rézöntőde, esztergályos-műhely, géplakatos-, asztalos- és bognár-osztály, szerelő- és festő-osztály. A gyár megalapítója és tulajdonosa *Weiser József* született Nagy-Kanizsán, 1845-ben. Tulajdonosa az arany érdemkeresztnek, melylyel Ő felsége 1896-ban tüntette ki. Az osztrák-magyar bank nagy-kanizsai fiókjának váltóbirálója, megyei és városi bizottsági tag, a nagy-kanizsai kaszinó alelnöke, a nagy-kanizsai takarékpénztár és a nagy-kanizsai bankgyesület igazgató-tanácsosa. Előkelő férfiú, a ki a nagy-kanizsai társaséletben tevékeny részt vesz és nagy népszerűségnek örvend. Hivatalkokai és egyéb alkalmazottjai atyai elbánásban részesülnek nála. Weiser nemcsak szavakkal, hanem tettel is támogat min-

Honvéd laktanya.

den nemes dolgot, a mely a jótékonyt, művelődést, ipart, kereskedelmet és tudományt érinti.

Említést érdemelnek még *Blau M. Fia* cognac- és kupaigyár, mely különösen sokat szállít Csehországba, továbbá két cementárú-nyár, kisebb üzemű czukorka- és bütörgyár, végül a három nagy téglagyár.

A malomipar. *Franz Lajos* marburgi cég újonnan berendezett malmalma képviseli, míg a *Bettelheim S. W.* cég a szarvasmarhák gyártásán foglalkozik.

Kanizsa városával teljesen arányban áll értékforgalma.

Az Osztrák-Magyar Bank fiókjának működési köre egész Somogyra és Zalára kiterjed.

Nevezetesebb *bérszövetkezetek*: 1. A Nagy-Kanizsai Takarékpénztár-részvénytársaság (alakult 1845ben), részvénytőke 80,000 ft, tartalék 336,834 ft. A 100 ft névértékű részvény ára 1100 ft. Elnök *Ebenspanger Lipót*, igazgató *Tripanmer Gyula*. 2. A Dél-Zalai Takarékpénztár-részvénytársaság, részvénytőke 100,000 forint, tartalék 119,824 ft. A 200 forintos részvény ára 950 ft. Elnök *Eperjesy Sándor*. 3. A Zalamegyei Gazdasági Takarékpénztár r.-társ.; részvénytőke 250,000 ft, tartalék 7500 ft. Elnök *Koller István*, igazgató *Hertelendy Béla*. A társaság egy év óta működik. 4. A Nagy-Kanizsai Kereskedelmi és Iparbank-részvénytársaság; elnök *gelsei Gutman Vilmos*, részvénytőke 200,000 ft, tartalék 10,000 ft. 5. A Nagy-Kanizsai Bankgyesület-részvénytársaság; elnök *Karcsag Béla*, igazgató *Stolzer Gusztáv*, részvénytőke 200,000 ft, tartalék 23,923 ft.

Mindezekből látható tehát, hogy úgy a kereskedelem, mint az ipar eléggé egészséges viszonyok közt van és remélhető, hogy a jövőben csakis emelkedni fog.

BARANYAMEGYE IPARTELEPEI.

I. RÉSZ.

Pécs nevezetesebb ipartelepei.

A kies Dunántúlnak tudvalevőleg Pécs sz. kir. város egyik legnépesebb és legfejlettebb városa. Gyárai, szénbányái, virágzó ipara és élénk kereskedelme révén állandó összeköttetésben áll nemcsak a fővárossal, hanem az ország minden részével, sőt a külfölddel is. Pécs a magyar iparnak oly nagyfontosságú helye, hogy kötelességet véltünk teljesíteni, midőn lapunk által felhívjuk reá

Ifj. Scholz Antal.

azok figyelmét is, kik az ipari készítményeknek vásárlói ugyan, de azok provenienciájára iránt tudakozódní nem szoktak. Ezúttal a nagyobb iparvállalatokat mutatjuk be, a sorozat folytatását jövőre tartva fenn számunkra.

A Zsolnay-féle keramiai gyár.

Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy Magyarország egyik legkiválóbb ipartelepe, mely dicsőséget szerzett a magyar műiparnak az egész világon, s szinte páratlanul áll egész Európában. Egyszerű téglágerető telepből fejlődött a mai hatalmas iparvállalattá alig 30 év lefolyása alatt, tulajdonosának, Zsolnay Vilmosnak genialitása és lankadatlan buzgalma által. E telepen teremtette meg Zsolnay az elefántosont színű és porcellán keménységű majolikaanyagot, melyekből magyar népies díszítésű díszedényeket

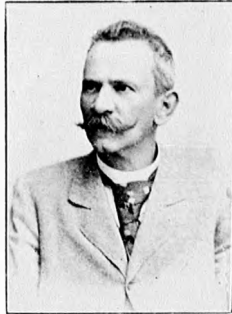

Majolika szobor. — Zsolnay-gyár készítménye.

állított elő, túlszárnyalva készítményeivel a legrégebb és leghíresebb keramiai gyárakat. A Zsolnay-féle porcellán-fayence díszedények páratlanul állanak ma is a kontinensen. A telep évről-évre bővülve, égető-kemenczékkel, munka- és műtermekkel szaporítva, hozzáfogott új czikkek gyártásához, minők a kőanyag-csővek, kályhák, terracotta tárgyak, építészeti szobrász-czikkek, kövedények stb.

Ugyancsak ez ipartelep állítja elő a majolika polichromoltárokat, szőszékeket s a pyrogranit nevű kőszertű anyagot, mely kiválóan alkalmas szobrász-munkákra.

A gyár területe 10¹/₂ kat. holdat tesz ki, melyből 2¹/₂ hold van beépítve gyári épületekkel.

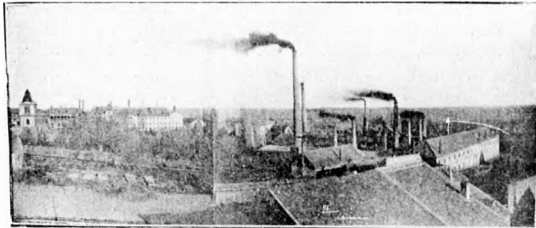

Sipőcz István.

A munkásokszáma 1000 körül mozog.

Zsolnay Vilmos 1827-ben született Pécsen, s a kereskedelmi pályáról lépett az ipar terére. Sikereit királyi ő felsége is elismeréssel méltányolta, kitüntetvén őt a Ferencz-József-lovagrend keresztjével és a III-ad osztályú vaskoronarenddel. Ezenkívül a francia kormány is kitüntette a francia becsületrenddel.

A nagyszabású ipartelep vezetésében közreműködik

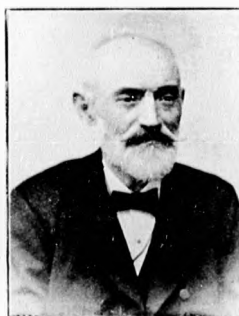

Zsolnay-féle majolika-fayencegyár látképe.

oldala mellett fia, Miklós, ki finom ízlésével emeli iparkodik a gyár renomméját.

Új sörgyár.

Ez a modern berendezésű s a technika legújabb vívmányaival felszerelt sörgyár Ifj. Scholz Antal tulajdonát képezi. Pécs városától 10 percznyi távolságban fekszik, gyönyörű kerttel és nyári mulató-helyiséggel van ellátva a mely nyáron a pécsi közönségnek egyik legkedvesebb kiránduló helyéül szolgál. Rendkívül érdekes a gyönyörűen berendezett főző-helyiség, a melyet egy Eichorn-féle önműködő villamos ellenőrző készülék köt össze az irodával, a hol folyton jelzi az egyes szárítóokban levő hőfokokat. Az egész gyár gőzerőre van berendezve; az erőt egy 50 lóerejű gép szolgáltatja. A telepnek villamos világítására egy külön 13 lóerejű gép szolgál. A gyár 50—60 embert

Angster József.

foglalkoztat s évi termelése 40,000 hektoliter. Az idén jégművet is rendeztek be pinczékkel.

A gyár tulajdonosa, Ifj. Scholz Antal 1848-ban született Hőgyészen, Tolnamegyében. A reáliskolát Pécsen, technológiai tanulmányait pedig Weihenstefan-ban, München mellett végezte. Sok évig tartózkodott külföldön, practikus ismereteket szerezve 1875-ben hazajött és letelepedett Pécsen, hol eleinte a régi sörgyárat vezette. 1892-ben építette mostani új telepét. Scholz Antal élénk részt vesz a város köz- és társadalmi életében; az ipar- és kereskedelmi kamarának, a városi képviselőtestületnek,

Zsolnay Vilmos.

a polgári és nemzeti kaszinóknak, a katolikus körnek stb. tagja. Résztvett a brüsseli kiállításon 1895-ben, hol a Grand prix medaillon d'or-ral lett kitüntetve; Münchenben 1895-ben az arany-érmét, a pécsi általános műipar-, termény- és állatkiállításon pedig a kiállítási nagy érmet nyerte el.

Pécsi tejszarnok és pogácsasajt-gyár.

Baranyamegyében a gazdák elég korán rájöttek, hogy ha állandó piacot teremtenek tejtermelésük számára, hasznára lesznek a fogyasztóknak s megszorították saját jövedelmüket. Így alakult meg a megye tekintélyes birtokosaiból a pécsi tejszarnok, mely elvül kimondotta, hogy csak kitűnő minőségű tejet boesát a fogyasztók rendelkezésére. A tejszarnok által fölhasznált tej ellenőrzése már az egyes szállító uradalmak és gazdák istállóiban kezdődik. Külön állatorvost tart, ki folyton ellenőrzi az istállókat és teheneiket. A fogyasztók zárt palaczkok-

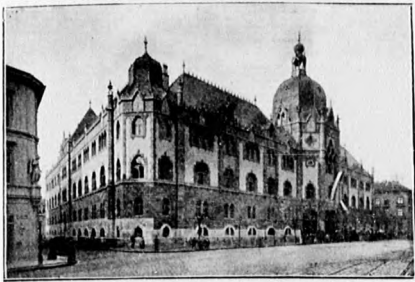

Majolika szobor. — Zsolnay-gyár készítménye.

ban kapják a tejet. A szarnokban egy pasztorizáló gép is áll rendelkezésre, továbbá gőzerővel hajtott központ-futó fölöző-gépek, melyekkel habszint és tea-vaját állítanak elő. Van továbbá jégműve hűtő-kamarákkal.

A tejszarnok nagy mennyiségben állít elő csemege-sajtokat, azonkívül pogácsasajtot (quarglit). Ez utóbbinak a czéljaira mintaszerű gyárhelyiség van berendezve, az összes helyiségek csatornázza, vízvezetékkel és gőzfűtéssel

vannak ellátva s a gépeket gőzerő hajtja. Az üzemképesség akkora, hogy évente 300—400,000 kgramm túrót tud feldolgozni, a mi 7—8 millió pogécsasajtnak felel meg. A pécsi gyártmányok a versenyt a külföldi hasonló sajtókkal nemcsak kiállják, hanem azokat minőség tekintetében felülmúlják. Az állam 3000 forint szubvenzióval járult a

Budapesti iparművészeti múzeum.
Zsolnay-majolika díszmunka.

pogécsajt-gyár létesítéséhez, illetőleg kibővítéséhez. Alig hinné valaki, hogy ezek az igénytelen sajtócskák mily hosszadalmas és lelkiismeretes munkát igényelnek, s tancz volt az oka, hogy ily sokáig kellett a külföldi produktumait fogyasztanunk. Most azonban remélhető, hogy az összes magyarországi piacokon a pécsi pogécsajtot fogják árusítani. A pécsi tejszarnok e czél elérése végett a fővárosi vásárcsarnokokat ellátó szövetkezetbe is belépett.

Megemlítjük, hogy a pécsi tejszarnok a millennárius ki-

Zsolnay-gyár mázsolóműhely részlete.

állítás az állami ezüstéremmel és a millenniumi nagyérmmel lett kitüntetve.

A pécsi tejszarnok *Szigrist Lajos* igazgatása alatt áll, ki Pécsen született (1857-ben) s ugyanott végezte a főreáliskolát. Eleinte a baranyamegyei takaré- és hitelbanknál működött, majd a pécsi kölcsönös segélyegyletnek lett a főpénztárosa. 1894-ben foglalta el a tejszarnok igazgatói állását, s lelkiismeretes buzgalmánának köszönhető, hogy a szerény vállalat a mai hatalmas iparteleppé fejlődött. Előbb élénk részese volt a város minden társa-

Zsolnay-gyár alsó ipariskoldója.

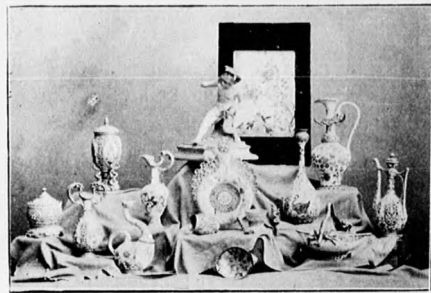
Angster Józsefet nem lehet az iparosok közé számítani, mert azok a remek orgonák, melyekkel ő látta el 1867 óta az országot, a mester névre érdemesítik. Működését hosszas külföldi tanulmányok után kezdte meg és vitte oly tökélyre, hogy műveivel a külföld sem képes versenyezni. Eddig közel 300 orgonát állított fel, melyek közül a legimpozánsabbak a kalocsai domban, a pécsi székesegyházban, a budapest-terézvárosi plébánián, a

Sipőcz István gyógyszerháza.

Kálviny-téri ref. templomban, a kassai és győri székesegyházban levő orgonák. A gyár gőzerőre van berendezve és 50—60 munkást foglalkoztat. Angster mellett, ki már idős ember (1834-ben született Kácsfalván), két fia vezeti a gyárat, mely a kiállításon számos elsőrangú kitüntetésben részesült.

bécsi bankár, kitől 1874-ben a Guttman testvérek vették át. Két év múltán az általános osztrák-magyar légszesztársulat birtokába jutott, melynek egyik főintézete a budapesti gázgyár. A legutóbbi évben a gyár 478,870 köbméter légszeszt gyártott, 465 utca, 191 városi épülethez használt 5951 magánláng részére. A fejlesztés 600,000

Zsolnay-féle majolika műtárgyak.

köbméterre emelhető. A gyárban van három légszesztartány (2050 köbm. tartalommal), három nagy légszeszfejlesztő kemence (18 göbrel), hat tisztító és megfelelő számú légszeszmosó és sűrítő-készülék.

A gyár igazgatója *Kácsy Ferencz*, ki 1886 óta áll a vállalat élén kipróbált szakértelemmel.

A Sipőcz-féle szódagyár és gyógyszerház.

Tulajdonképen külön kellene megemlékeznünk a szódagyárról, meg a gyógyszerháztól — a mennyiben patikák

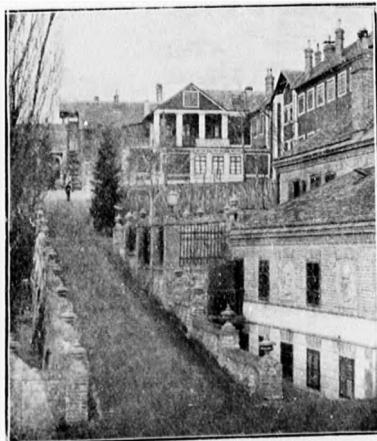
Zsolnay-gyár korongműhely részlete.

nem tartoznak az ipar körébe — de a tulajdonos ugyanegy személy lévén, együttesen mondhatjuk el, hogy a Sipőcz-féle szódagyár egyik legrégebbi efaája telepe az országnak, a gyótgárt pedig mintaképe a gazdagon fölszerelt és példás rendben tartott patikáknak.

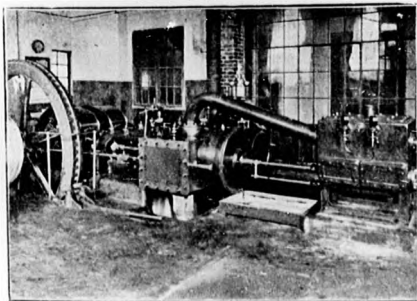
Sipőcz István gyógyszerész (szül. 1842-ben) Pécs legtekintélyesebb polgárai közé tartozik. Már atya is gyógyszerész volt, kinek halála után 1865-ben vette át a gyógtár vezetését, minekelőtte Bécsben elvégezte az egyetemet

Légszeszgyár.

A pécsi légszeszgyárat, mely terjedelmes épületesoprotot képez a «budai vásártéren», 1869—70-ben építette Epstein

Zsolnay-gyártelep feljárója.

Zsolnay-gyár gépháza.

almi mozgalmának, jelenleg azonban teljesen hivatalos feladatának szenteli magát. Mielőtt állását elfoglalta volna, hosszabb tanulmányutat tett Svájcban, Német- és Olaszországban. Szigrist neve a szakirodalomban is jóhangzású.

Angster-féle orgonagyár.

Nemcsak Magyarországnak, hanem az egész osztrákmonarchiának legnagyobb orgonagyára Pécsen van. Megalapítója és tulajdonosa híres ember a zenei világban.

Részlet a Zsolnay-gyártelepről.

és diplomát szerzett. A szódagyárt körülbelül 30 év előtt alapította, s tavaly pécsi iparosok által a modern hygienia követelményei szerint átalakította. Sipőcz tagja a városi képviselőtestületnek (mint virilista), igazgatója a pécsi kölcsönös segélyegyletnek, bírálóbizottsági tagja az osztrák-magyar banknak, tagja a nemzeti kaszinóknak és katolikus körnek.

Irodalmi pályázat.

Úgy lapunk olvasóközönségének, mint az irodalommal foglalkozóknak szolgálatot véltünk tenni, midőn pályázatot tűzünk ki. Miután célunk az, hogy Magyarországot a külfölddel, a külföldet pedig a magyar közönséggel alaposan megismertesük: pályázatunk nem ragaszkodik chablonokhoz és nem köti meg a pályázók tollát. Akarunk

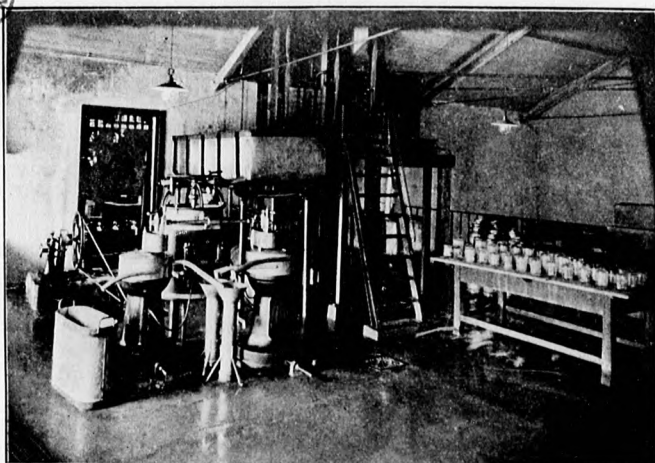
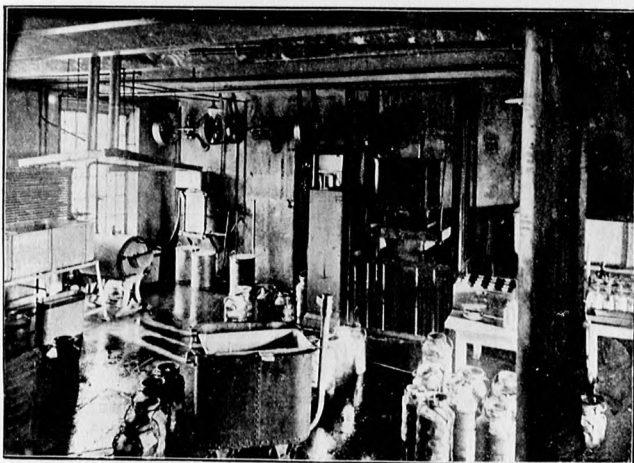
egy ismeretterjesztő és egy társadalmi cikket.

A pályázók szabadon választhatják témájukat, akár hazai, akár külföldi motívumokból, csupán az tartandó szem előtt, hogy modern, lehetőleg aktuális kérdést vagy eszmét dolgozzanak fel. A cikkek terjedelme legfőbb 2–300 nyomtatott sor legyen.

Angster József és fia, orgona és harmonium gyára.

járadékosszagra emelkedett. A készpénz-díjtartalékok és díjáhozatok, a viszontbiztosítók hányadának levonása után, az életbiztosítási ágazatban 5,860,880 frt 42 krt és az elemi- és baleset-biztosítási ágazatokban 987,334 frt 77 krt biztosnak ki. A készpénz-díjtartalékok szaporodása az előző évi állománnyal szemben emellegve 471,956 frt 58 krra rug. Az intézet tőkéi — ide nem értve a képviselőségeknél künn levő pénzkészletet és a képviselőségek- és ügyfeleknél künn levő követelési egyenlegeket — következésképen vannak elhelyezve: Pénzkészlet az intézet központjában 80,449 frt 64 kr., hitelintézeteknél és takarékpénztárnál levő követelésekben 1,373,495 frt 32 kr., az intézet budapesti és bécsi tehermentes házaiban 1,681,858 frt 98 kr., állampapírokban, vasúti elsőbbségi kötvényekben és óvadékképes záloglevelekben 3,668,148 frt 65 kr., tárczabeli váltókban 134,616 frt 33 kr., jelzálog-kölcsönben 9314 frt 57 kr., az intézet életbiztosítási kötvényekre adott kölcsönökben 880,285 frt, a nem garantított túlélni csoportok tőkéiben 7551 frt 12 kr.

Bécsi tejcsarnok és pogácsasajl-gyár géptermei.

Mindkét pályázat három díjban részesül; és pedig:

- első díj* (külön-külön) . . . 100 korona;
- második díj* (külön-külön) . . . 50 «
- harmadik díj* (külön-külön) . . . 30 «

A pályaművek magyar, német, francia vagy angol nyelven lehetnek írva.

A beérkező pályaművek közül, minden jog fentartása nélkül, az irodalmi színvonalon állókat sorban lekötőzöljük és a díjat azoknak adjuk, kikre *előfizetők* legtöbb szavazata esik.

A pályaművek beküldési határideje 1898. május 31-ike. A szavazatok augusztus hóban fognak bekérteni előfizetőkintől, s a díjakat szeptember havában osztjuk ki.

A Magyarország és a Nagyvilág szerkesztősége.

Közgazdaság.

A Foncière pesti biztosító-intézet. A Foncière pesti biztosító-intézet rendes évi közgyűlését folyó évi április hó 30-án fogja megtartani. Az ezen intézet által a múlt évre vonatkozólag közzétett zárszámából a következő számadatokat veszszük át: A törlések levonása után fennmaradt múlt évi díjbevételek az elemi és balesetbiztosítási ága-

zatokban 4.619,712 forint 09 krajczárra és az életbiztosítási ágazatokban 1.156,356 frt 15 krra, összesen 5.776,068 frt 24 krra rugtak, míg a későbbi években esedékes díjkötelezvények és díjváltók állománya 8.424,695 frt 52 kr. értéket képvisel. Az életbiztosítási ágazat összállománya a lefolyt üzletévben 26.761.646 frt tőke és 9005 forint

Szerkesztői üzenetek.

Tudomásunkra jutott, hogy *Konda Sándor*, kiadó-hivatalunk volt ügynöke, nyakába vette az országot s különböző városokban előfizetéseket szed föl lapunk részére, a fölvert összegeket legsajátabb czéljaira fordítván. Miután a nevezett egyén ezáltal hamisítást és sikasztást követ el, ellene a büntényítő följelentést megtettük. Hogy azonban üzelmét tovább ne folytathassa, felkerjük lapunk olvasóit és barátait, sziveskedjenek ezt a hírlapi martalócot, ha eljők vetődni talál, a legelső esendőr vagy városi kapitányság kezeibe szolgáltatni — Együttal tudomására hozzuk olvasóközönségünknek, hogy a *Magyarország és a Nagyvilág* számára előfizetéseket csakis *közjegyzői meghatalmazással* bíró megbízottaink vehetnek föl.

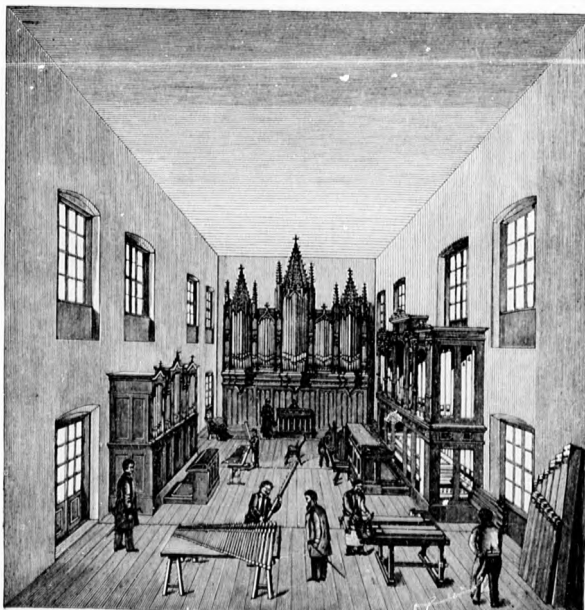
Dr. H—t, D—t. Alaposan tévedni tetszik: a második szigorlattól még messze van a diploma. Vannak emberek, kik gyorsan elérik, de ismerünk olyanokat is, kik a Bukovay ös-jogoncz, megmaradnak kopasz fejfel is ös-szigorlatok.

D. L. Szofia. Legközelebb szerkesztőségünk két tagja fog útnak indulni.

Kéziratok megörésére vagy visszaküldésére egyáltalán nem vállalkozunk s bérmentellen leveleket nem fogadunk el.

Felélős szerkesztő: **Hirschmann Tivadar.**
Kiadótulajdonos: **Magyarország és a Nagyvilág lapvállalat.**
(IV. szám.)

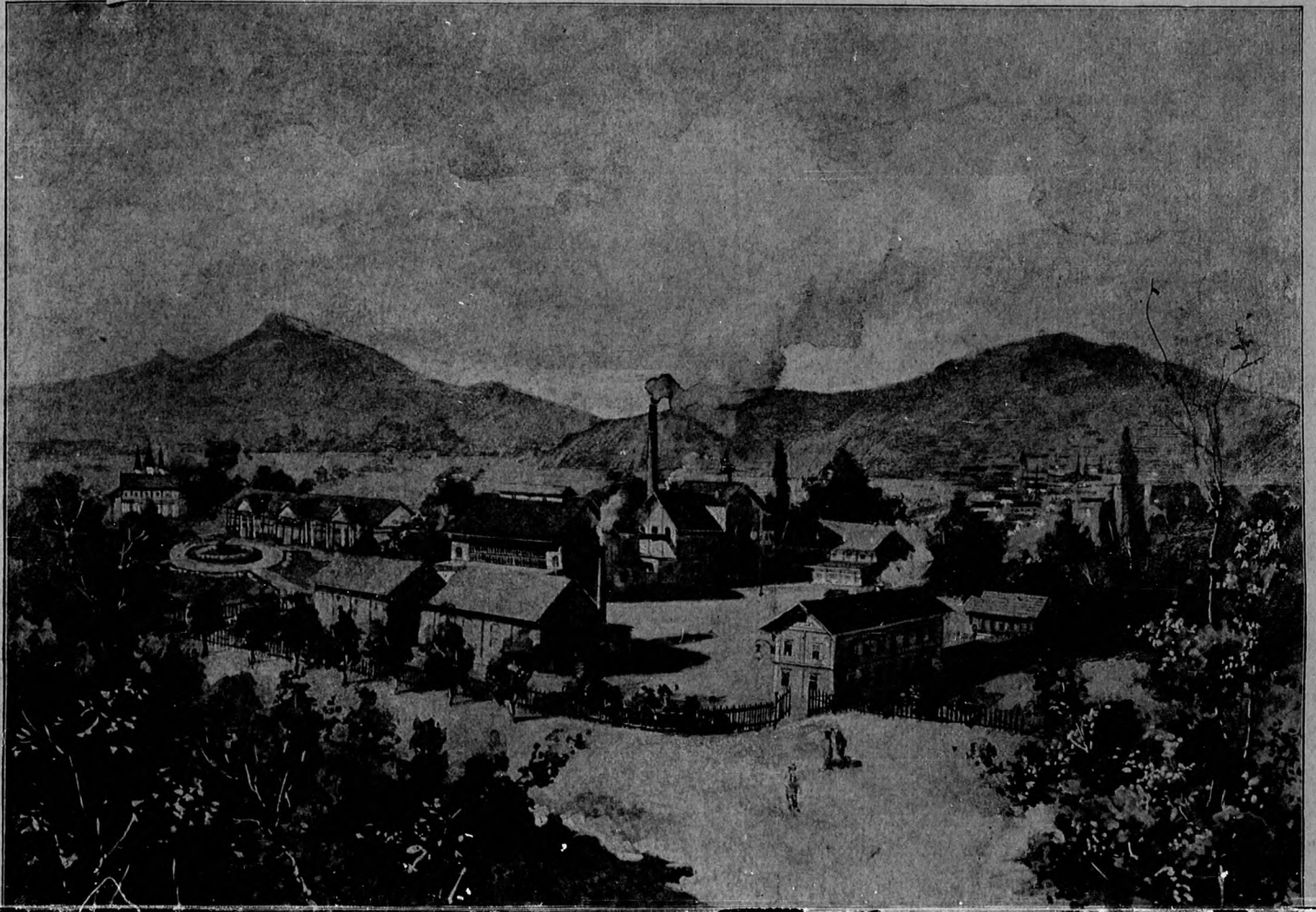
Hornýánszky Viktor es, és kir. udvari könyvnyomdájá.

A gyár orgonaterme.

Korona szálloda. A város első rendű szállója, mely a modern igényeket minden tekintetben kielégítően van berendezve Bojenrieder József tulajdonja, ki együttal a déli vasút állomási éttermét is bírja.

Grand Hotel Schalkház Kassán. A Szent Erzsébetom és az új gőzfürdő közvetlen közelében. Posta, táviró-hivatal és telefon a szállodában. A közúti vasút megálló helye. Saját omnibus minden vonatonál.

Ifj. Scholtz Antal sörgyára Pécsen.

CLAYTON & SHUTTLEWORTH

mezőgazdasági gépgyárosok állandó kiállítása

Váci-körút 63 BUDAPESTEN Váci-körút 63

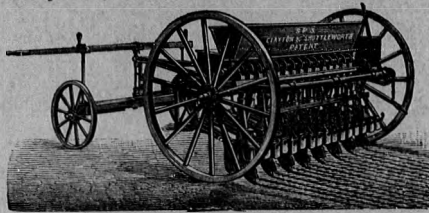
ajánlják nagy választékban raktáron lévő, felülmulthatatlan gőzmozdonyaikat és gőzszéplőgepeiket

egyetemes legkitünőbb két-
aézél-ekéiket és háromvasúékeiket

továbbá: járgány-cséplőgepeket tisztító és zsákolóval, széna- és szalma-kazalozókat, tisztító-rostálkat, kukorica-morzsolókat, szénagereblyéket, kaszáló és kévektő arató-gepeket

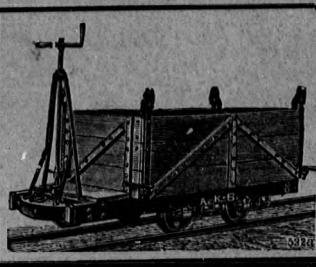
Columbia-Drill

Columbia-Drill

legújabb sorvetőgepeiket

úgy mindennemű gazdasági gépeket a legjutányosabb árak mellett. Részletes árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

Koppel
Arthur-
féle
villamos hordozható
mezei vasutak

Leggyorsabb és legtömegesebb szállítások teljesítésére alkalmas forgalmi eszköz.

ROESSEMANN és KÜHNEMANN

Budapest, Külső váci-út 79. (új) sz.

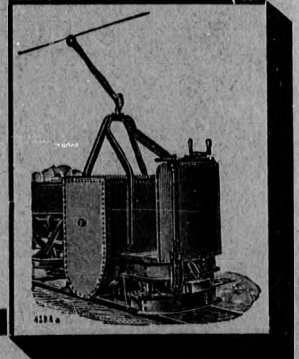
II. oszt. Koppel Arthur-féle vasutak.

További különlegességek:

Mezei- és erdei- s egyéb ipari vasutak, függő- és sodrony sikló pályák.

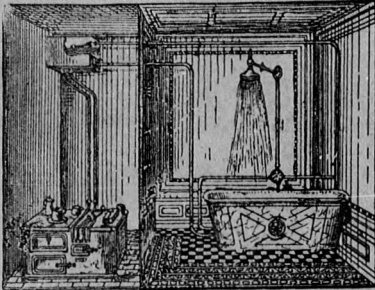
Mindenféle mozdonyok szállítása mint a Krauss és Társa müncheni és linzi mozdonygyár egyedüli képviselői Ausztria-Magyarországban.

Képes jegyzékek és költségvetések díjtalanul szolgáltatnak.

KNUTH KÁROLY → MÉRNÖK ← ÉS GYÁROS.

Gyár és iroda: Budapest, VII. ker., Garay-utca 6-10. sz.

Elvállal: központi-, víz-, lég- és gőzfűtések, légszesz- és vízvezetékek, csatornázások szellőztetések, closetek, szivattyúk, víz-erőművi emelőgépek stb. nemkülönben kőszén-, olaj és petroleum váladékból nyert gázok értékesítését célzó készülékek létesítését, városok, indóházak, nagyobb épületek és gyárak számára.

Tervek, költségvetések, járadalmi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

Legjobb minőségű kőanyagcsövek raktáron.

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JELES TÁJREPFELVELEKÉRT

JURY 1885

Klász György

Fényképezési műintézet

BUDAPEST

VII. városhegyi tásor 49

Elvállal mindennemű fényképi felvételeket, többszorosításeket gépek mel ipar mű és tantárgyakról s a t.

PHOTOLITHOGRAPHIA, CZINKOGRAPHIA, FÉNYNYOMAT, AUTOGRAPHIA, FÉNYMÁSOLAT.

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885

KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JÓ PHOTOLITHOGRAPHIÁKÉRT

AUTOCOPIST. Bester Vervielfältigungs-Apparat für schwarze Abdrücke.

Autocopist liefert innerhalb einer Stunde 100 schwarze Abdrücke, die den Lithographien gleichkommen.

Autocopist eignet sich besonders für Aemter, Vereine, Advocaten, Notare, Industrielle, Fabrikanten, Kaufleute, Spediteure, Gewerbetreibende, Architekten, Baumeister, Hotels und Restaurants zur Vervielfältigung von Schriftstücken, Offerten, Mahnbriefen, Wauvenanspreisungen, Avisi aller Art, Zeichnungen, Plänen, Speisekarten und Musikalien.

Mehr als 35,000 Apparate arbeiten bereits bei den Staatsverwaltungen, Ministerien, Eisenbahnen, Militär-, öffentlichen und geistlichen Behörden, Gemeinde- und Gerichtsamtern, Hoch- und Mittelschulen, Advocaten und Notaren, Industriellen und Kaufleuten in Frankreich, England, Deutschland, Vereinigte Staaten etc.

Nr.: 1 2 3 4 5 5 bis 6 6 bis 7 8 9

Druckfläche: 16×25 25×32 25×37 31×49 33×43 37×48 37×56 54×56 54×71 59×81 83×111 Cm.

Completer Apparat Oe. W. fl. 21.- 24.- 26.- 30.- 30.- 34.- 39.- 42.- 46.- 52.- 69.-

Haupt-Niederlage: **BERNHARD WACHTL**, Wien, VII/2, Kirchberggasse Nr. 37 im eigenen Hause, Fabrik photographischer Bedarfsartikel mit Dampftrieb.

Aleinige Vertretung der hochberühmten Lumière-Trockenplatten (Actien-Gesellschaft, Capital 3.000.000).

Szabadalmak a világ összes művelt államaiban.

Telephon 20-91.

Németorsz. szabadalom.

Magyar és osztrák szabadalom.

Budapesten több, mint 150,000 m² használatban.

Franciaorsz. szabadalom.

Telephon 20-91.

Hazai vasbeton építési vállalat

MÁTRAI, GFRENERER és GROSSMANN

Budapest, VI. ker., Nagy János-utca 22. szám.

KÉPVISELŐSÉGEK: Ausztriában, Bécs: Pittel & Brauswetter, IV., Frankenberggasse 13. — Németországban, Berlin: A. Stapf, Regierungsbaumeister, W. Lützowstrasse 62. — Franciaországban, Nice: C. Roussel, 11 Avenue Malausséna.

Sík földemek 300-10,000 kg. m²-kinti hordképesség mellett.

Kiállítási érem 1896.

Kiállítási érem 1896.